

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલયમાં

આર/ક્રિમિનલ અપીલ (સંપર્ક સામે) નં. ૧૨૦૮/૨૦૧૯

સાથે

આર/ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૧૨૯/૨૦૧૯

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તી શ્રી ઇલેશ જે. વોરા

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તી શ્રી હેમન્ટ એમ. પ્રચ્છક

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા.	ના.
	હા.	

=====

અજયપરી હિતેશ્વરી ગોસ્વામી

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય

દેખાવ:

૨૦૧૮ની ફોજદારી અપીલ નંબર ૧૨૦૮માં અપીલકર્તા માટે શ્રી આશિષ એમ.
દગલી (૨૨૦૩)

૨૦૧૮ની ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૧૧૨૮માં અપીલકર્તા માટે શ્રી ચંદ્રાણી માટે
શ્રી આલોક ઠાકર

પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧ માટે જય મેહતા એપ્લિકેશન

કોરમ:માનનીય ન્યાયમૂર્તી શ્રી ઇલેશ જે. વોરા

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તી શ્રી હેમન્ટ એમ. પ્રચ્છક

તારીખ:૧૮/૦૨/૨૦૨૫

મૌખિક ચુકાદો

(દ્વારા માનનીય ન્યાયમૂર્તી શ્રી હેમન્ટ એમ. પ્રચ્છક)

૧. અપીલકર્તા-અજયપરી હિતેશપરી ગોસ્વામી (આરોપી નંબર ૩) દ્વારા
૨૦૧૫ના સેશન્સ કેસ નં.૨૨૮ માં ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૭૩ની કલમ

૩૭૪ હેઠળ ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૧૨૦૮ દાખલ કરવામાં આવી છે, જેમાં જાણીતા ત્રીજા એડિશનલ સેશન્સ જજ, રાજકોટ (ત્યારબાદ તેને "ટ્રાયલ કોર્ટ" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને દોષિત ઠેરવવાના આદેશની વિરુદ્ધમાં, જેમાં વર્તમાન અપીલકર્તાને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૨૨ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો છે અને તેને ઉપરોક્ત ગુના માટે આજીવન કેદની સખત સજાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો છે. ૩, ૦૦૦/- નો દંડ અને દંડની ચુકવણીમાં નિષ્ફળતા માટે ત્રણ મહિનાની સખત કેદની સજા ભોગવવી પડશે અને ગુજરાત પોલીસ અધિનિયમની કલમ ૧૩૫ (૧) હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે પણ દોષિત ઠેરવવો પડશે અને તેને ઉપરોક્ત ગુના માટે ચાર મહિનાની સાદી કેદની સજા અને ૨/- નો દંડ ભોગવવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો-અને દંડની ચુકવણીમાં નિષ્ફળતા માટે, દસ દિવસની સાદી કેદની સજા ભોગવવી પડશે.

૧.૧ ૨૦૧૯ની ફોજદારી અપીલ નંબર ૧૧૨૯ અપીલકર્તા નંબર ૧-હિતેશપરી પરસોતમપરી ગોસ્વામી (આરોપી નંબર ૧) અને અપીલકર્તા નંબર ૨ નીરજપરી હિતેશપરી ગોસ્વામી (આરોપી નંબર ૪) દ્વારા ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ની કલમ ૩૭૪ હેઠળ રાજકોટ ખાતેના વિદ્વાન ત્રીજા એડિશનલ સેશન્સ જજ દ્વારા ૨૦૧૫ના સેશન્સ કેસ નં.૨૨૯ માં પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને દોષિત ઠેરવવાના આદેશ સામે દાખલ કરવામાં આવી છે, જેમાં વર્તમાન

અપીલકર્તાઓને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૨૩ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા છે અને તેમને સજા ભોગવવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે. રૂ. ૧,૦૦૦/- ના દંડ સાથે છ મહિનાની સાદી કેદની સજા અને દંડની ચૂકવણી કરવામાં નિષ્ફળતા, દસ દિવસની સાદી કેદની સજા ભોગવવી અને ગુપારત પોલીસ અધિનિયમની કલમ ૧૩૫ (૧) હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે પણ દોષિત ઠેરવવામાં આવે અને તેમને ઉપરોક્ત ગુના માટે ચાર મહિનાની સાદી કેદની સજા અને દરેકને રૂ.૫૦૦ નો દંડ અને દંડની ચૂકવણીમાં નિષ્ફળતા, દસ દિવસની સાદી કેદની સજા ભોગવવાનો નિર્દેશ આપ્યો.

૨. આ તમામ ફોજદારી અપીલ વિવાદિત ચુકાદા અને દોષિત ઠેરવવાના આદેશથી ઊભી થઈ હોવાથી, બંને અપીલની એકસાથે સુનાવણી કરવામાં આવે છે અને આ સામાન્ય ચુકાદા દ્વારા તેનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

૩. ફરિયાદી પક્ષના કેસની સંક્ષિપ્ત હકીકતો એ છે કે ૧૦.૦૪.૨૦૧૫ પર લગભગ ૨ વાગ્યે:૦૦ બપોરે ૨ વાગ્યા સુધી:૧૫ પી. એમ. ફરિયાદી-પ્રાગનાબેન ડબલ્યુ/ઓ.મહેશપરી ગોસ્વામી અને તેમના પતિ મહેશપરી બંને તેમના ઘરે હતા અને તે સમયે તેમની સાળી રસીલાબેન આવી હતી અને દુકાન વેચવા માટે ચર્ચા કરી હતી.આરોપ છે કે ફરિયાદીએ તેની સાળીને કહ્યું હતું કે દુકાન વેચ્યા પછી તે રકમ સસરાના નામે બેંકમાં રોકાણ કરવાની હતી અને તેને સારું લાગ્યું

નહીં, તેથી તે ગંદી ભાષા બોલી રહી હતી.વધુમાં એવો આક્ષેપ કરવામાં આવે છે કે મહેશપરીએ કહ્યું હતું કે ગંદી ભાષા ન બોલવા માટે, જોકે, તે સમયે, રમીલાબેને બૂમો પાડી હતી અને ત્યારબાદ હિતેશપરી પણ બે પુત્રો અજયપરી અને નીરજપરી સાથે ત્યાં આવ્યા હતા.એવો પણ આરોપ છે કે નીરજપરીના હાથમાં લાકડી હતી અને તે કહેતા હતા કે તેઓ પિતાની દુકાન વેચવા માટે વારંવાર કેમ કહી રહ્યા હતા અને આ કહીને તે ગંદી ભાષા બોલી રહ્યો હતો અને તે સમયે ફરિયાદીના પતિએ તેને ગંદી ભાષા ન બોલવાનું કહ્યું હતું, ત્યારે તેનો સાળો વધુ આક્રમક બન્યો હતો અને તેના પતિને માર માર્યો હતો અને જેના કારણે તેને ઈજાઓ થઈ હતી અને ભત્રીજા નીરજપરીને હાથ અને પગ પર લાકડીથી માર મારવામાં આવ્યો હતો અને છૂપી ઈજાઓ થઈ હતી.ફરિયાદીએ દરમિયાનગીરી કરી ત્યારે તેની સાળી રસીલાબેને તેને તેમજ તેના પતિ- મહેશપરીને મુક્કો મારીને માર માર્યો હતો.એવો પણ આરોપ છે કે તે સમયે તેના ભત્રીજા અજયપરીએ તેની કમરમાંથી છરી કાઢી હતી અને અચાનક તેના પતિના પેટમાં એક ઘા માર્યો હતો અને લોહી વહી રહ્યું હતું અને ઘોંઘાટ થતાં તેના સાસુ- સસરા તેમજ તેની મોટી ભાભી હંસાબેન ત્યાં આવી હતી અને તેથી તે લોકો ભાગી ગયા હતા.ફરિયાદી પક્ષનો કેસ છે કે તેણીએ ૧૦૮ એમ્બ્યુલન્સને ફોન કર્યો હતો અને તેના પતિને એમ્બ્યુલન્સ ૧૦૮ માં સારવાર માટે સરકારી હોસ્પિટલમાં લઈ જવામાં આવી રહ્યો હતો અને તેના પતિને વોર્ડ "ઈ" માં દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેના પતિનું તાત્કાલિક ઓપરેશન કરવામાં આવ્યું હતું

અને ઓપરેશન પૂર્ણ થયા પછી, ડૉક્ટરે તેને કહ્યું હતું કે તેના પતિને પેટમાં આઠ ઇંચ ઊંડો ઘા છે જેના કારણે તેને ચક્રતમાં ગંભીર ઈજા થઈ છે અને ગંભીર છે અને વધુ જાણ કરવામાં આવી હતી કે અડતાલીસ કલાક પછી બીજું ઓપરેશન કરવામાં આવશે.તે ફરિયાદી પક્ષનો કેસ છે કે તેના પતિની સારવાર ચાલી રહી હતી અને તે સભાન હતો અને ત્યારબાદ, ફરિયાદીએ આરોપી સામે કથિત ગુના માટે ફરિયાદ નોંધાવી છે.

૩.૧ ફરિયાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદના આધારે, ૨૦૧૫નો પ્રથમ માહિતી અહેવાલ (એફ. આઈ. આર.) સી. આર. નં. ૧-૬૩ હોવાથી ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨,૩૦૭,૩૨૩,૫૦૪,૧૧૪ વગેરે અને ગુજરાત પોલીસ અધિનિયમની કલમ ૧૩૫ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે કુવડવા રોડ પોલીસ સ્ટેશનમાં નોંધવામાં આવ્યો હતો.

૩.૨ તપાસ પૂર્ણ થયા પછી, પૂરતા પુરાવા મળ્યા પછી, પોલીસે આરોપીની ધરપકડ કરી છે અને મુખ્ય ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ (પ્રથમ વર્ગ), ભાવનગર સમક્ષ આરોપી સામે આરોપપત્ર દાખલ કર્યું છે, જેમાં તે ૨૦૧૫ના ક્રિમિનલ કેસ નં.૫૦૮૦ તરીકે નોંધવામાં આવ્યો હતો.કોર્ટ ઓફ સેશન્સ દ્વારા ગુનાની સુનાવણી થઈ શકતી હોવાથી, જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ (ફર્સ્ટ ક્લાસ) એ

ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૨૦૯ હેઠળ કેસ કોર્ટ ઓફ સેશન્સને સોંપ્યો છે જ્યાં તેને ૨૦૧૫ના સેશન્સ કેસ નં.૨૨૯ તરીકે નોંધવામાં આવ્યો છે.

૩.૩ રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ સામગ્રીના આધારે, ટ્રાયલ કોર્ટે ઉપરોક્ત કલમો હેઠળ સજાપાત્ર ગુનાઓ માટે આરોપીઓ સામે આરોપ રજૂ કર્યો છે અને તે જ તેમને સમજાવવામાં આવ્યા હતા.આરોપીઓએ કોઈ પણ પ્રકારનો ગુનો કરવાનો ઈનકાર કર્યો છે.આરોપીએ આરોપ માટે દોષિત ન હોવાનું કબૂલ્યું હતું અને સુનાવણી માટે વિનંતી કરી હતી અને તેથી, આ કેસ રાજકોટની સેશન્સ જજ દ્વારા ચલાવવામાં આવ્યો હતો.

૩.૪ રેકૉર્ડ પરના પુરાવાને ધ્યાનમાં રાખીને અને સંબંધિત પક્ષોને સાંભળ્યા પછી, આખરે, વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશે આરોપી-અપીલકર્તાઓને ઉપરોક્ત ગુનાઓ માટે દોષિત ઠેરવ્યા છે અને ઉપર જણાવ્યા મુજબ સજા સંભળાવી છે.

૪. દસ્તાવેજો પરથી એવું લાગે છે કે કેસને સાબિત કરવા માટે ફરિયાદી પક્ષે નીચેના સાક્ષીઓની તપાસ કરી છે:-

ફરીયાદ પક્ષના સાહેદ ૧	પ્રન્નાબેન મહેશપરી ગોસ્વામી	પ્રદર્શન ૪૪
ફરીયાદ પક્ષના સાહેદ ૨	પરસોતમપરી પ્રેમ્પરી ગોસ્વામી	પ્રદર્શન ૪૬
ફરીયાદ પક્ષના સાહેદ ૩	કાંતાબેન પરસોતમપરી ગોસ્વામી	પ્રદર્શન ૪૭

ફરીયાદ પક્ષના સાહેદ ૪	મિલનભાઈ મનોજભાઈ રાજવીર	પ્રદર્શન ૪૮
ફરીયાદ પક્ષના સાહેદ ૫	દીપકભાઈ વિનોદભાઈ પૈજા	પ્રદર્શન ૫૦
ફરીયાદ પક્ષના સાહેદ ૬	રમેશભાઈ મગનભાઈ ઉધરેજા	પ્રદર્શન ૫૧
ફરીયાદ પક્ષના સાહેદ ૭	રાજેશભાઈ ચંદૂલાલ મણિયાર	પ્રદર્શન ૫૩
ફરીયાદ પક્ષના સાહેદ ૮	ગીતાબેન સુરેશભાઈ ઉનાદકટ	પ્રદર્શન ૬૧
ફરીયાદ પક્ષના સાહેદ ૯	મુકેશભાઈ પ્રતાપભાઈ ડબરા	પ્રદર્શન ૬૨
ફરીયાદ પક્ષના સાહેદ ૧૦	મુકેશભાઈ સોમપરી ગોસાઈ	પ્રદર્શન ૬૬
ફરીયાદ પક્ષના સાહેદ ૧૧	કાજલબેન રવિન્દ્રભાઈ ગોસ્વામી	પ્રદર્શન ૬૯
ફરીયાદ પક્ષના સાહેદ ૧૨	રવિન્દ્રભાઈ રમેશભાઈ ગોસ્વામી	પ્રદર્શન ૭૧
ફરીયાદ પક્ષના સાહેદ ૧૩	ડૉ. મુકેશભાઈ જેઠાલાલ ઉપાધ્યાય	પ્રદર્શન ૭૬
ફરીયાદ પક્ષના સાહેદ ૧૪	ડૉ. જયંત કાર્તિચંદ્ર ભટ્ટાચાર્ય	પ્રદર્શન ૮૭
ફરીયાદ પક્ષના સાહેદ ૧૫	માધવકુમાર દયાશંકરભાઈ મહેતા	પ્રદર્શન ૯૧
ફરીયાદ પક્ષના સાહેદ ૧૬	ભાગીરથ મહેશપરી ગોસ્વામી	પ્રદર્શન ૯૪
ફરીયાદ પક્ષના સાહેદ ૧૭	હંસાબેન રમેશપરી ગોસ્વામી	પ્રદર્શન ૯૫
ફરીયાદ પક્ષના સાહેદ ૧૮	અરવિંદભાઈ હિમ્મતભાઈ તરૈયા	પ્રદર્શન ૯૬
ફરીયાદ પક્ષના સાહેદ ૧૯	અનિરુદ્ધસિંહ તપુભા જાડેજા	પ્રદર્શન ૯૯
ફરીયાદ પક્ષના સાહેદ ૨૦	અમૃતગિરી કેશવગિરી ગોસ્વામી	પ્રદર્શન ૧૦૦

ફરીયાદ પક્ષના સાહેદર૧	ઇન્દ્રજીતસિંહ બલવંતસિંહ જાડેજા	પ્રદર્શન ૧૦૭
ફરીયાદ પક્ષના સાહેદર૨	સરમનભાઈ રામભાઈ વરુ	પ્રદર્શન ૧૦૮

પ. આ ઉપરાંત, ફરિયાદી પક્ષે નીચેના દસ્તાવેજી પુરાવા પણ રજૂ કર્યા છે:-

૧	ફરિયાદ	પ્રદર્શન ૪૫
૨	ઘટનાના સ્થળનો પંચનામા	પ્રદર્શન ૪૮
૩	મૃતકના કપડાંની પુનઃપ્રાપ્તિ માટે પંચનામા	પ્રદર્શન ૫૨
૪	આરોપીઓના પંચનામાની ધરપકડ તેમજ આરોપીઓના કપડાં મળી આવ્યા	પ્રદર્શન ૫૪
૫	પંચ સ્લિપ્સ	પ્રદર્શન ૫૫ થી પ્રદર્શન ૫૮
૬	પંચનામાની પૂછપરછ કરો	પ્રદર્શન ૭૭
૭	પોસ્ટમોર્ટમ માટે ચદી	પ્રદર્શન ૭૮
૮	સિવિલ સર્જનને રિપોર્ટ સોંપવામાં આવશે	પ્રદર્શન ૭૯
૯	પોસ્ટમોર્ટમ રિપોર્ટ	પ્રદર્શન ૮૮

૧૦	એમ. એલ. સી. કેસ પેપર્સ	પ્રદર્શન ૮૯
૧૧	તબીબી પ્રમાણપત્ર	પ્રદર્શન ૯૦
૧૨	સીટી સ્કેન રિપોર્ટ	પ્રદર્શન ૯૨
૧૩	મૃત્યુની ઘોષણા માટે ચદી	પ્રદર્શન ૯૨
૧૪	મૃત્યુની ઘોષણા	પ્રદર્શન ૯૩
૧૫	કનૈયાલાલનું મૃત્યુ પ્રમાણપત્ર (બનાવના સ્થળનો તૈયાર કરેલો નકશો)	પ્રદર્શન ૯૭
૧૬	ચદી અને નકશો	પ્રદર્શન ૯૮
૧૭	હોસ્પિટલમાં જનવાજોગનો પ્રવેશ યોગ્ય	૧૦૧ પ્રદર્શિત કરો
૧૮	ફોરવર્ડિંગ લેટર	પ્રદર્શન ૧૦૨
૧૯	સ્ટેશન ડાયરી એન્ટ્રી	પ્રદર્શન ૧૦૩
૨૦	ઈજાગ્રસ્તો સંબંધિત પ્રવેશ મૃત્યુ પામ્યો છે	પ્રદર્શન ૧૦૪
૨૧	ઘોર ગુના માટે પરિષ્ઠ અધિકારીને જાણ કરો	પ્રદર્શન ૧૧૧
૨૨	એફ. એસ. એલ., રાજકોટને લખેલો પત્ર	પ્રદર્શન ૧૧૨
૨૩	ઘટના સ્થળની મુલાકાત માટે એફએસએલ રિપોર્ટ	પ્રદર્શન ૧૧૩
૨૪	આરોપીઓની ધરપકડ માટે જરૂરી પગલાં લેવા માટે આઈ. ઓ. દ્વારા પોલીસ કમિશનરને પત્ર	પ્રદર્શન ૧૧૪

૨૫	આરોપીઓની ધરપકડ અંગે આઈ. ઓ. દ્વારા જે.એમ. એફ.સી. ને લખાયેલ પત્ર	પ્રદર્શન ૧૧૫
૨૬	આરોપીઓના લોહીના નમૂના લેવા માટે આઈ. ઓ. દ્વારા તબીબી અધિકારીને લખાયેલ પત્ર	પ્રદર્શન ૧૧૬
૨૭	આરોપીની ધરપકડ કરવાની પરવાનગી મેળવવા માટે આઈ. ઓ. દ્વારા પોલીસ કમિશનરને લખાયેલ પત્ર	પ્રદર્શન ૧૧૭
૨૮	આરોપીની કસ્ટડી લેવા અંગે આઈ. ઓ. દ્વારા જે.એમ. એફ.સી. ને લખાયેલ પત્ર	પ્રદર્શન ૧૧૮
૨૯	ઘટના સ્થળનો નકશો તૈયાર કરવા માટે આઈ. ઓ. દ્વારા સર્કલ ઇન્સ્પેક્ટરને યદી લખવામાં આવી	પ્રદર્શન ૧૧૯
૩૦	તબીબી પ્રમાણપત્ર મેળવવા માટે યદી	પ્રદર્શન ૧૨૦
૩૧	આઈ. ઓ. દ્વારા પોલીસ કમિશનરને લખેલા પત્રમાં આરોપીઓમાંના એકને કર્મચારી તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યો હોવાથી જરૂરી કામ કરવા અંગે જણાવ્યું હતું.	પ્રદર્શન ૧૨૧
૩૨	સાક્ષી મહેશભાઈ પરસોતમભાઈના લોહીના નમૂના લેવા માટે યદી	પ્રદર્શન ૧૨૨
૩૩	ઘાયલોના મૃત્યુ અંગે પી. એસ. ઓ. દ્વારા આઈ. ઓ. ને લખાયેલ પત્ર	પ્રદર્શન ૧૨૩
૩૪	મૃતદેહ સોંપવા માટેની રસીદ	પ્રદર્શન ૧૨૪

૩૫	આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૨ ઉમેરવા અંગે આઈ. ઓ. દ્વારા <આઈ. ડી. ૧> ને લખાયેલ પત્ર	પ્રદર્શન ૧૨૫
૩૬	વિશેષ અહેવાલ અંગે પોલીસ કમિશનરને પત્ર	પ્રદર્શન ૧૨૬
૩૭	મુદ્દામલની રસીદ	પ્રદર્શન ૧૨૭
૩૮	મુદ્દામલની રસીદ	પ્રદર્શન ૧૨૮
૩૯	તાલુકા પંચાયતના સર્કલ ઇન્સ્પેક્ટર દ્વારા પી. આઈ. કુવડવા પોલીસ સ્ટેશનને લખેલો પત્ર	પ્રદર્શન ૧૨૯
૪૦	તબીબી અધિકારીને પત્ર	પ્રદર્શન ૧૩૦
૪૧	એફએસએલ રિપોર્ટ	પ્રદર્શન ૧૩૧
૪૨	તબીબી પ્રમાણપત્ર આપવા માટે ચદી	પ્રદર્શન ૧૩૨
૪૩	એમ. એલ. સી. કેસ પેપર ફાઈલ (૩૫ પાના)	પ્રદર્શન ૧૩૩
૪૪	મહેશપરીનો પેથોલોજી અહેવાલ	પ્રદર્શન ૧૩૪
૪૫	મહેશપરીનો બ્લૂકડ બેંક રિપોર્ટ	પ્રદર્શન ૧૩૫
૪૬	મહેશપરીનો પેથોલોજી રિપોર્ટ	પ્રદર્શન ૧૩૬
૪૭	મહેશપરીનો પેથોલોજી રિપોર્ટ	પ્રદર્શન ૧૩૭
૪૮	પેથોલોજી રિપોર્ટ	પ્રદર્શન ૧૩૮
૪૯	બ્લડ રિપોર્ટ	પ્રદર્શન ૧૩૯

પ૦	મહેશપરીનો ટી. પી. આર. અહેવાલ	પ્રદર્શન ૧૪૦
----	------------------------------	--------------

૬. પુરાવા બંધ થયા પછી, ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીઓના નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા છે જેમાં તેમણે કોઈ પણ ગુનો કરવાનો ઇનકાર કર્યો છે અને કહ્યું છે કે તેઓ નિર્દોષ છે.

૬.૧ મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાને ધ્યાનમાં લીધા પછી, ટ્રાયલ કોર્ટે નિર્ધારણ માટે મુદ્દાઓ તૈયાર કર્યા છે, જે અહીં નીચે પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યા છે.

(૧) શું ફરિયાદી પક્ષ વાજબી શંકાની બહાર સાબિત કરે છે કે ૧૦.૦૪.૨૦૧૫ પર બપોરે ૨ વાગ્યાથી ૨.૧૫ વાગ્યાની વચ્ચે ઘરની નજીક આવેલી ફરિયાદીના સસરાની દુકાન અને તે માટે ફરિયાદીએ આરોપી નંબર ૨ ને તે જ વેચીને પિતાના નામે રોકાણ કરવાની જાણ કરી હતી, તો પછી ફરિયાદીના ઘરની નજીક આરોપીએ ફરિયાદી અને તેના પતિ મહેશપરી સાથે ઝઘડો કર્યો હતો અને ફરિયાદીને મુઝીથી માર માર્યો હતો અને આરોપી હિતેશપરી અને નીરજપરીએ ફરિયાદીના પતિ સાથે ઝઘડો કર્યો હતો, એટલે કે મહેશપરી અને આરોપી અજયપરીએ છરી વડે ઈજા પહોંચાડી હતી. મહેશપરીને ઈજા પહોંચાડવાનું જ્ઞાન અને

ઈરાદો હતો અને સારવાર દરમિયાન મહેશપરીનું મૃત્યુ થયું હતું અને આરોપીઓએ પોલીસ કમિશનરની સૂચના વિરુદ્ધ છરી જેવા જીવલેણ હથિયારો લઈને એકબીજા સાથે સાંઠગાંઠ કરી હતી અને મહેશપરીનું મોત થયું હતું. જેમ કે આરોપીઓએ આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૨, ૩૦૭, ૩૨૩, ૫૦૪ અને ૧૧૪ હેઠળ અને જી. પી. અધિનિયમની કલમ ૧૩૫ (૧) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનો કર્યો છે?

(૨) કેવો ઓર્ડર?

૭. બંને પક્ષોને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવાને ધ્યાનમાં લીધા પછી, વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશે આક્ષેપિત ચુકાદા અને તારીખ ૩૦.૦૪.૨૦૧૯ ના આદેશ દ્વારા આરોપીઓને દોષિત ઠેરવ્યા છે.

૮. ૨૦૧૯ની ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૧૨૦૮માં અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી આશિષ ડગલી, શ્રી ચંદ્રાણી માટે વિદ્વાન વકીલ શ્રી આલોક ઠક્કર, ૨૦૧૯ની ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૧૧૨૯માં અપીલકર્તાઓ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ અને પ્રતિવાદી-ગુજરાત રાજ્ય વતી લાંબા સમય સુધી હાજર રહેલા વધારાના સરકારી વકીલ શ્રી જય મહેતાને સાંભળ્યા.

૯. ૨૦૧૯ની ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૧૨૦૮માં અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ ડાગલીએ એ જ હકીકતો રજૂ કરી છે જે અપીલના મેમોમાં વર્ણવવામાં આવી છે અને રજૂઆત કરી છે કે આરોપી અને મૃતક પરસોતમપરી સંબંધીઓ એટલે કે કાકા અને ભત્રીજા છે અને આ વિવાદ મૃતક પરસોતમપરીના પિતાની માલિકીની દુકાનને કારણે ઊભો થયો હતો.તેણે રજૂઆત કરી છે કે મૃતક પરસોતમપરી તેના નાના પુત્ર મહેશપરી સાથે સંયુક્ત પરિવારમાં રહેતો હતો અને વિષયની દુકાન પરસોતમપરીના નામે હતી અને કારણ કે મહેશપરી તેના પિતાની સંમતિથી દુકાન વેચવા માંગતો હતો જેને તેના ભાઈ હિતેશપરીએ નાપસંદ અને વાંધો ઉઠાવ્યો હતો અને જેના કારણે બે ભાઈઓ વચ્ચે વિવાદ ચાલી રહ્યો હતો.તેણે રજૂઆત કરી છે કે દુર્ભાગ્યપૂર્ણ દિવસે હિતેશપરી તેની પત્ની, પુત્રો અને અન્ય સહિત તેના પરિવારના સભ્યો સાથે તે સ્થળે આવ્યો હતો જ્યાં તેના પિતા રહેતા હતા અને તેના પિતાની માલિકીની દુકાનના વેચાણ અંગે વાંધો ઉઠાવ્યો હતો અને મૃતક પરસોતમપરીએ દરમિયાનગીરી કરી હતી, તે સમયે આરોપી અજયપરી મૃતકના ભત્રીજા અને આરોપી હિતેશપરીના પુત્ર ક્ષણે ક્ષણે ગુસ્સે થયા હતા અને છરી કાઢી હતી અને મહેશપરી પર એક પ્રહાર કર્યો હતો જે જીવલેણ સાબિત થયો હતો અને પરિણામે મહેશપરીનું મૃત્યુ થયું હતું.શ્રી ડાગલી, વિદ્વાન વકીલે એ પણ રજૂઆત કરી છે કે મૃતક મહેશપરીને મારી નાખવાનો કોઈ મક્કત ધ્યાન કે ઈરાદો નહોતો કારણ કે તે આરોપી અજયપરીનો કાકા હતો અને દુર્ભાગ્યપૂર્ણ દિવસે બન્ને ભાઈઓ વચ્ચેના વિવાદને કારણે આ

ઘટના બની હતી.તેમણે વધુમાં દલીલ કરી છે કે આરોપી અજયપરીએ ઉત્તેજિત નથી થયો અને ફૂર અને ફૂર રીતે કામ કર્યું નથી અને તે પુરાવા પરથી બહાર આવ્યું છે કે અજયપરી દ્વારા મૃતક મહેશપરી પર માત્ર એક જ છરીથી હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો, જે જીવલેણ સાબિત થયો હતો, પરંતુ તે કોઈ હેતુ અથવા જાણકારી વિના હતો.શ્રી દાગલી, વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે અપીલકર્તાઓના કેસને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૪ ભાગ ૧ અને/અથવા કલમ ૩૦૪ ભાગ ૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે ગણી શકાય.શ્રી દાગલી દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે બંને ભાઈઓ વચ્ચેનો ઝઘડો અચાનક થયો હતો જેણે અપીલકર્તાને મૃતકને ઈજા પહોંચાડવા માટે ઉશ્કેર્યો હતો પરંતુ તેનો કોઈ ઇરાદો કે જાણકારી નહોતી.તેમણે રજૂઆત કરી છે કે મૃતકને થયેલી એક પણ ઈજા જીવલેણ સાબિત થઈ છે કે નહીં અને તે શરીરના મહત્વપૂર્ણ ભાગ પર પડી છે કે નહીં, પરંતુ ક્ષણની ગરમી અને અચાનક બોલાચાલીને કારણે આરોપીએ પોતાનો ગુસ્સો ગુમાવી દીધો હતો અને મૃતક પર છરીથી હુમલો કર્યો હતો અને તેથી, એવું ન કહી શકાય કે અપીલકર્તાએ મૃતકને મારી નાખવા માટે ફૂર રીતે કામ કર્યું છે કારણ કે તેણે વારંવાર ફટકો માર્યો નથી.તેમણે રજૂઆત કરી છે કે સાક્ષીઓ મૃતકના પરિવારના સભ્યો હોવા છતાં, તેઓએ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો નથી કારણ કે તેમને સમજાયું કે કમનસીબે તેઓએ પહેલેથી જ એક પુત્ર ગુમાવ્યો છે અને પિતા અને માતા મૃતક સાથે રહેતા હોવા છતાં, તેઓએ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો નથી અને આવા સંજોગોમાં

અપીલકર્તાના કેસને આ પાસા પર પણ વિચારણા કરી શકાય છે.તેમણે રજૂઆત કરી છે કે અપીલકર્તા ઘટના સમયે નાની ઉંમરનો છોકરો હતો અને તેની સામે કોઈ ગુનાહિત પૃષ્ઠભૂમિ નહોતી અને ટૂંક સમયમાં જ આરોપીએ કોઈ હેતુ અથવા જાણકારી વિના મૃતકને ફટકો માર્યો હતો અને તેથી, દોષિત ઠેરવવાની સજાને ભાગ-૧ થી ૩૦૪ અને/અથવા ભાગ-૨ થી બદલી શકાય છે. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ઉપરોક્ત તથ્યોને ધ્યાનમાં રાખીને, હાલની અપીલ મંજૂર થવાને પાત્ર છે અને વિવાદિત ચુકાદો અને દોષિત ઠેરવવાના આદેશને રદ કરવા અને રદ કરવા પાત્ર છે.

૯.૧ તેમની રજૂઆતના સમર્થનમાં, શ્રી આશીષ ડગલી, વિદ્વાન વકીલે નીચેના નિર્ણયો પર આધાર રાખ્યો છે:—

- (૧) દેવેન્દ્ર કુમાર અને અન્ય વિરુદ્ધ રાજ્ય છત્તીસગઢ તારીખ ૦૬.૧૧.૨૦૨૪ ૨૦૨૪ (૮) માં નોંધાયેલ સર્વોચ્ચ ૨૬૮;
- (૨) દેવેન્દ્ર સિંહ વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્યએ એઆઈઆર ૨૦૨૪ એસસી ૪૪૧૩ માં અહેવાલ આપ્યો;
- (૩) હરે રામ યાદવ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય ૨૦૨૪ માં અહેવાલ આપ્યો (૦) સુપ્રીમ એસસી ૧૧૪૩;

(૪) મોહંમદ.અહસાન વિ. હરિયાણા રાજ્યએ એઆઈઆર ૨૦૨૪ ઐસસી ૨૫૩૩ માં અહેવાલ આપ્યો;

(૫) સુરૈન સિંહ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્યએ એઆઈઆર ૨૦૧૭ ઐસસી ૧૯૦૪ માં અહેવાલ આપ્યો હતો;

૧૦. શ્રી આલોક ઠક્કર, ૨૦૧૯ ના ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૧૧૨૯ માં અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે એ જ તથ્યો રજૂ કર્યા છે જે અપીલના મેમોમાં વર્ણવવામાં આવ્યા છે અને રજૂઆત કરી છે કે આરોપીઓએ વિવાદિત ચુકાદા અને દોષિત ઠેરવવાના આદેશને આ આધાર પર પડકાર્યો છે કે તેઓએ મૃતકને કોઈ ઈજા પહોંચાડી નથી અને તેઓ માત્ર ઘટના સમયે હાજર હતા અને તેમને કથિત ગુનાઓમાં ખોટી રીતે ફસાવવામાં આવ્યા છે અને તેમની સામે લગાવવામાં આવેલા તમામ આરોપોમાંથી તેમને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે.તેમણે રજૂઆત કરી છે કે અપીલ મંજૂર થવાને પાત્ર છે.

૧૧. શ્રી જય મહેતા, પ્રતિવાદી માટે વિદ્વાન વધારાના સરકારી વકીલ-ગુજરાત રાજ્યએ રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે તથ્યો અને કાયદામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી અને આરોપીઓને યોગ્ય રીતે દોષિત ઠેરવ્યા છે અને સજા સંભળાવી છે.તે તેમની રજૂઆત છે કે વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશમાં કોઈ વિકૃતિ નથી અને તેથી, આ

અદાલત વિવાદિત ચુકાદા અને દોષિત ઠેરવવાના આદેશમાં દખલ કરી શકશે નહીં અને હાલની અપીલ રદ કરી શકાય છે.

૧૨. વર્તમાન અપીલમાં સામેલ મુદ્દો એ છે કે શું શ્રી દાગલી, વિદ્વાન વકીલ અને શ્રી ઠક્કર, વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા પુરાવા અને માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને અને/અથવા ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આરોપી નંબર ૩ પર ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે લાદવામાં આવેલી દોષિતતાને કલમ ૩૦૪ ભાગ ૧ અથવા કલમ ૩૦૪ ભાગ ૨ માં બદલવી જોઈએ કે નહીં?

૧૩. અમે હરીફ દલીલોને કાળજીપૂર્વક ધ્યાનમાં લીધી છે અને વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશ તેમજ રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલા પુરાવાઓનો ઝીણવટપૂર્વક અભ્યાસ કર્યો છે.

૧૪. રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના ખાલી અવલોકન પર, તે દર્શાવે છે કે મહેશપરીના પિતા અને આરોપી અજયપરીના દાદાની માલિકીની દુકાનના સંબંધમાં પારિવારિક વિવાદ હતો, જે તેના પિતાની સંમતિથી ઉક્ત દુકાન વેચવાનો ઇરાદો ધરાવે છે, જેનો વિરોધ કરવામાં આવ્યો હતો અને તે જ આ ઘટનાનું વાસ્તવિક કારણ છે અને આ વિવાદ લાંબા સમય સુધી ચાલુ રહ્યો હતો અને દુર્ભાગ્યપૂર્ણ

દિવસે મૃતક મહેશપરીનો ભાઈ હિતેશપરી આરોપી નંબર ૧ તેની પત્ની અને પુત્રો સાથે ઘટના સ્થળે આવ્યો હતો અને તેને ઉછેર્યો હતો. દુકાન ન વેચવા બદલ વાંધો ઉઠાવ્યો હતો અને તેના કારણે પરિવારના સભ્યો વચ્ચે ઉગ્ર બોલાચાલી થઈ હતી અને પરિણામે આરોપી-અજયપરીએ છરી બહાર કાઢી હતી અને એક જ વાર માર્યો હતો જે મૃતકના ચક્રતના ભાગ પર પડ્યો હતો અને તેના કારણે ચક્રતમાં ફેક્ચર થયું હતું અને મૃતકનું મોત થયું હતું.રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પરથી એવું પણ જણાય છે કે સાક્ષીઓના બે ભાઈઓ વચ્ચે વિવાદ ઊભો થયો હોવાથી, જેઓ પરિવારના સભ્યો છે અને તેઓએ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો નથી.

૧૫. અમે આંક ૪૪માં ફરીયાદ પક્ષના સાહેદ ૧ પ્રજ્ઞા બેન મહેશપરી ગોસ્વામી, આંક ૪૭માં ફરીયાદ પક્ષના સાહેદ ૨ કાંતબેન પરસોતમપરી ગોસ્વામી, આંક ૭૬માં ડૉ. મુકેશભાઈ જેઠાલાલ ઉપાધ્યાય, આંક ૮૭માં કાર્તિચંદ્ર ભટ્ટાચાર્ય અને આંક ૯૪માં ભગિરથ મહેશપરી ગોસ્વામીના પુરાવાઓનો પણ અભ્યાસ કર્યો છે.તબીબી અધિકારીઓના પુરાવાના અવલોકન પર, એવું લાગે છે કે મૃતક મહેશગિરીને થયેલી ઈજા શરીરના મહત્વપૂર્ણ ભાગ પર પડી હતી જે જીવલેણ સાબિત થઈ હતી.

૧૬. ફરીયાદ પક્ષના સાહેદ૧૪ ડો. જયંત કાર્તિચંદ્ર ભટ્ટાચાર્યના પુરાવાને ધ્યાનમાં લેતા, એવું લાગે છે કે આ ડૉક્ટરને મૃતક મહેશગિરીના શરીર પર નીચેની ઈજા મળી છે:—

(૧) સક્રિય રક્તસ્રાવ સાથે પેટના એપિગોસ્ટ્રિક પ્રદેશ પર હાજર ૬ સે. મી. x ૨ સે. મી. અનિયમિત એક્સ કેવિટી ડોપ અને (ગેરકાયદેસર) અને (ગેરકાયદેસર) બહાર નીકળેલા (ગેરકાયદેસર) થાંભલાઓ

(૨) કપાળની જમણી બાજુએ ૨ સે. મી. x ૧ સે. મી. ની નાની (અમાન્ય) જગ્યા હોય છે.

૧૬. સુરેન સિંહ (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે પેરા- ૬,૭,૧૬ અને ૧૭ માં નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો છે અને અવલોકન કર્યું છે:—

“૬. આગળ વધતા પહેલા, કલમ ૩૦૦ રજૂ કરવી સુસંગત છે જે નીચે મુજબ છે:—

"૩૦૦.હત્યા....અહીં પછીના કેસ સિવાય, દોષિત માનવવધ એ હત્યા છે, જો જે કૃત્ય દ્વારા મૃત્યુ થાય છે તે મૃત્યુના હેતુથી કરવામાં આવે છે, અથવા –

બીજું–જો તે શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાના ઈરાદાથી કરવામાં આવે છે કારણ કે ગુનેગાર જાણે છે કે જે વ્યક્તિને નુકસાન થયું છે તેના મૃત્યુનું કારણ બની શકે છે, અથવા--

ત્રીજું–જો તે કોઈ પણ વ્યક્તિને શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાના ઈરાદાથી કરવામાં આવે અને શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાનો ઈરાદો હોય તો તે સામાન્ય રીતે મૃત્યુનું કારણ બને તેટલું પૂરતું છે, અથવા –

ચોથું–જો આ કૃત્ય કરનાર વ્યક્તિ જાણે છે કે તે એટલું જ જોખમી છે કે તે મૃત્યુ અથવા એવી શારીરિક ઈજાનું કારણ બને છે કે જે મૃત્યુનું કારણ બને તેવી શક્યતા છે, અને મૃત્યુ અથવા ઉપરોક્ત ઈજા થવાનું જોખમ ઊભું કરવા માટે કોઈ બહાનું આપ્યા વિના આવું કૃત્ય કરે છે.

અપવાદ ૧.–જ્યારે ગુનાહિત હત્યા એ હત્યા નથી.– દોષિત માનવવધ એ હત્યા નથી જો ગુનેગાર, ગંભીર અને અચાનક ઉશ્કેરણી દ્વારા

આત્મ-નિયંત્રણની શક્તિથી વંચિત હોવા છતાં, ઉશ્કેરણી આપનાર વ્યક્તિના મૃત્યુનું કારણ બને છે અથવા ભૂલથી અથવા અકસ્માત દ્વારા અન્ય કોઈ વ્યક્તિના મૃત્યુનું કારણ બને છે.

.....X.XX.XX. X.

.....X.XX.XX. X.

.....X.XX.XX. X.

અપવાદ જ-દોષિત હત્યા એ હત્યા નથી જો તે અચાનક ઝઘડા પર જુસ્સાની ગરમીમાં અચાનક લડાઈમાં પૂર્વધારણા વિના અને ગુનેગારને અનુચિત લાભ લીધા વિના અથવા ફૂર અથવા અસામાન્ય રીતે કામ કર્યા વિના કરવામાં આવે.

સમજૂતી-આવા કિસ્સાઓમાં કયો પક્ષ ઉશ્કેરણીની રજૂઆત કરે છે અથવા પ્રથમ હુમલો કરે છે તેનાથી કોઈ ફરક પડતો નથી.

....."

૭. આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૦ નો અપવાદ જ કોઈપણ પૂર્વગ્રહની ગેરહાજરીમાં લાગુ પડે છે.અપવાદના શબ્દોમાંથી જ આ ખૂબ જ સ્પષ્ટ છે.અપવાદ એવું માને છે કે અચાનક ઝઘડા પર જુસ્સાની ગરમીથી અચાનક લડાઈ શરૂ થશે.કલમ ૩૦૦ આઈ. પી. સી. નો ચોથો અપવાદ

અચાનક લડાઈમાં કરવામાં આવેલા કૃત્યોને આવરી લે છે.ઉપરોક્ત અપવાદ પ્રથમ અપવાદ દ્વારા આવરી લેવામાં ન આવતા ઉશ્કેરણીના કેસ સાથે સંબંધિત છે, જેના પછી તેનું સ્થાન વધુ યોગ્ય હોત.આ અપવાદ એક જ સિદ્ધાંત પર આધારિત છે, કારણ કે બંનેમાં પૂર્વગ્રહની ગેરહાજરી છે.પરંતુ, જ્યારે અપવાદ ૧ ના કિસ્સામાં આત્મ-નિયંત્રણનો સંપૂર્ણ અભાવ છે, અપવાદ ૪ ના કિસ્સામાં, ત્યાં માત્ર જુસ્સાની ગરમી છે જે પુરુષોના શાંત તર્કને ઢાંકી દે છે અને તેમને એવા કાર્યો કરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરે છે જે તેઓ અન્યથા નહીં કરે.અપવાદ ૧ ની જેમ અપવાદ ૪ માં ઉશ્કેરણી છે, પરંતુ કરવામાં આવેલી ઈજા તે ઉશ્કેરણીનું સીધું પરિણામ નથી.હકીકતમાં, અપવાદ ૪ એવા કિસ્સાઓ સાથે વ્યવહાર કરે છે જેમાં ફટકો પડ્યો હોવા છતાં, અથવા વિવાદના મૂળમાં અથવા કોઈ પણ રીતે ઝઘડો થયો હોવા છતાં કોઈ ઉશ્કેરણી આપવામાં આવી હોય, તેમ છતાં બંને પક્ષોનું અનુગામી વર્તન તેમને અપરાધના સંદર્ભમાં સમાન ધોરણે મૂકે છે."અચાનક લડાઈ" નો અર્થ પરસ્પર ઉશ્કેરણી અને બંને પક્ષો પર પ્રહાર થાય છે.પછી કરવામાં આવેલી હત્યા સ્પષ્ટ રીતે એકતરફી ઉશ્કેરણી માટે શોધી શકાતી નથી, ન તો આવા કિસ્સાઓમાં સમગ્ર દોષ એક બાજુ મૂકી શકાય છે.જો એમ હોય તો, વધુ યોગ્ય રીતે લાગુ પડતો અપવાદ અપવાદ ૧ હશે.લડવા માટે અગાઉ કોઈ વિચાર-વિમર્શ કે સંકલ્પ નથી.અચાનક લડાઈ થાય છે, જેના માટે બંને

પક્ષોને લગભગ દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે.એવું હોઈ શકે છે કે તેમાંથી એક તેને શરૂ કરે છે, પરંતુ જો બીજાએ તેને તેના પોતાના વર્તનથી ઉશ્કેર્યું ન હોત તો તેણે તેટલું ગંભીર વળાંક ન લીધો હોત.પછી પરસ્પર ઉશ્કેરણી અને ઉશ્કેરણી થાય છે, અને દરેક લડવૈયા સાથે જોડાયેલા દોષનો હિસ્સો વહેંચવો મુશ્કેલ છે.જો મૃત્યુ (અ) પૂર્વગ્રહ વિના, (બ) અચાનક લડાઈમાં, (ક) અપરાધીઓએ અનુચિત લાભ ઉઠાવ્યા વિના અથવા ક્રૂર અથવા અસામાન્ય રીતે કામ કર્યું વિના, અને (ડ) લડાઈ માર્યા ગયેલા વ્યક્તિ સાથે થઈ હોવી જોઈએ, તો અપવાદ જ ની મદદ લઈ શકાય છે.કેસને અપવાદ જ ની અંદર લાવવા માટે તેમાં ઉલ્લેખિત તમામ ઘટકો શોધવા જોઈએ.એ નોંધવું જોઈએ કે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૦ ના અપવાદ જ માં થતી "લડાઈ" આઈ. પી. સી. માં વ્યાખ્યાયિત નથી. લડાઈ કરવા માટે બે લે છે.જુસ્સાની ગરમી માટે જરૂરી છે કે જુસ્સો શાંત થવા માટે કોઈ સમય ન હોવો જોઈએ અને આ કિસ્સામાં, પક્ષોએ શરૂઆતમાં મૌખિક તકરારને કારણે પોતાને ગુસ્સે કર્યા હતા.લડાઈ એ બે અને વધુ વ્યક્તિઓ વચ્ચેની લડાઈ છે, પછી ભલે તે હથિયારો સાથે હોય કે વગર.શું અચાનક ઝઘડો માનવામાં આવશે તે અંગે કોઈ સામાન્ય નિયમ ઉચ્ચારવો શક્ય નથી.તે હકીકતનો પ્રશ્ન છે અને ઝઘડો અચાનક થાય છે કે નહીં તે દરેક કેસની સાબિત હકીકતો પર આધાર રાખે છે.અપવાદ જ ની અરજી માટે, તે બતાવવા

માટે પૂરતું નથી કે અચાનક ઝઘડો થયો હતો અને કોઈ પૂર્વધારણા નહોતી.તે આગળ બતાવવું આવશ્યક છે કે ગુનેગારએ અનુચિત લાભ લીધો નથી અથવા ફૂર અથવા અસામાન્ય રીતે કામ કર્યું નથી.જોગવાઈમાં વપરાયેલ "અનુચિત લાભ" શબ્દનો અર્થ "અયોગ્ય લાભ" થાય છે.

૧૬. આમ, જો હેતુ અને જ્ઞાન હોય તો તે કલમ ૩૦૪ ભાગ ૧ નો કેસ હશે અને જો તે માત્ર જ્ઞાનનો કેસ છે અને હત્યા અને શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાનો ઇરાદો નથી, તો તે કલમ ૩૦૪ ભાગ ૨ હેઠળ આવશે. અમારો મત એ છે કે વર્તમાન કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, એવું ન કહી શકાય કે અપીલકર્તા-આરોપીએ જ્યારે આ કૃત્ય કર્યું ત્યારે તેનો મૃતકના મૃત્યુનું કારણ બનવાનો કોઈ ઇરાદો હતો.આ ઘટના ગંભીર અને અચાનક ઉશ્કેરણીને કારણે બની હતી અને તેથી આરોપી આઈપીસીની કલમ ૩૦૦ અપવાદ ૪ નો લાભ મેળવવા માટે હકદાર છે.

૧૭. આમ, સંપૂર્ણ રીતે, હાથ પરના કેસની વાસ્તવિક પરિસ્થિતિ, રેકૉર્ડ પરના કાનૂની પુરાવા અને ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં નોંધાયેલા કેસોમાં આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કાનૂની સિદ્ધાંતોની પૃષ્ઠભૂમિને ધ્યાનમાં લેતા, અનિવાર્ય નિષ્કર્ષ એ છે કે અપીલકર્તા-આરોપીનું કૃત્ય ફૂર કૃત્ય ન હતું

અને આરોપીએ મૃતકનો અનુચિત લાભ લીધો ન હતો.આ ઝપાઝપી જુસ્સાની ગરમીમાં થઈ હતી અને આઈપીસીની કલમ ૩૦૦ અપવાદ ૪ હેઠળની તમામ જરૂરિયાતો સંતોષવામાં આવી છે.તેથી, આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૦ હેઠળ અપવાદ ૪ નો લાભ હકીકતની પરિસ્થિતિઓ તરફ આકર્ષાય છે અને અપીલકર્તા-આરોપી આ લાભ માટે હકદાર છે.”

૧૭. એ. આઈ. આર. ૨૦૨૩ એસ. સી. ૩૬૬૦ માં નોંધાયેલા પોલીસ ઈન્સ્પેક્ટર દ્વારા રજૂ કરાયેલા માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય છે, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ૨૦,૨૫ થી ૩૧,૩૩,૩૬,૩૮ થી ૪૫ પેરામાં નીચે મુજબ અભિપ્રાય આપ્યો છે અને અવલોકન કર્યું છે:-

“૨૦. "ઈશિદો" શબ્દ તીરંદાજી અથવા લક્ષ્ય શબ્દ પરથી આવ્યો છે.પ્રયાસ કરાયેલ "કૃત્ય" એક માણસને મારી નાખવાના "હેતુ" સાથે હોવું જોઈએ.

૨૫. ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં સૂચવવામાં આવેલી કસોટીને ધ્યાનમાં રાખીને અને એ પણ ધ્યાનમાં રાખીને કે આપણી વિધાનસભાએ ઉદ્દેશ અને જ્ઞાનની બે અલગ અલગ પરિભાષાઓનો ઉપયોગ કર્યો છે અને શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાના ઈશિદાથી કરવામાં આવેલા કાર્ય માટે અલગ અલગ

સજાઓ આપવામાં આવે છે, જે મૃત્યુનું કારણ બની શકે છે અને તે જ્ઞાન સાથે કરવામાં આવેલા કાર્ય માટે કે તેનું કાર્ય શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાના ઈરાદા વિના મૃત્યુનું કારણ બની શકે છે, જે મૃત્યુનું કારણ બની શકે છે, તે હેતુ અને જ્ઞાનને એકબીજા સાથે સરખાવી શકાતું નથી.તેઓ જુદી જુદી બાબતોને સૂચિત કરે છે.કેટલીકવાર, જો પરિણામ એટલું સ્પષ્ટ હોય, તો એવું થઈ શકે છે કે જ્ઞાનમાંથી, ઉદ્દેશની ધારણા કરી શકાય.પરંતુ તેનો અર્થ એ નથી કે ઉદ્દેશ અને જ્ઞાન એક જ છે.જરૂરી ઉદ્દેશ નક્કી કરતી વખતે અથવા અનુમાન કરતી વખતે ધ્યાનમાં લેવાના સંજોગોમાંથી માત્ર એક જ જ્ઞાન હશે.

૨૬. કુદુમુલા મહાનંદી રેહી, એ. આઈ. આર. ૧૯૬૦ એ. પી. ૧૪૧ના કેસમાં પણ જ્ઞાન અને હેતુ વચ્ચેનો તફાવત યોગ્ય રીતે સમજાવવામાં આવ્યો છે.તે નીચે પ્રમાણે છે:-

"જ્ઞાન અને હેતુ મૂંઝવણમાં ન હોવા જોઈએ.

૧૭. જ્યાં સુધી તેનાથી વિપરીત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિએ તેના કૃત્યના કુદરતી અને સંભવિત પરિણામોનો ઈરાદો રાખ્યો હોવાનું માનવામાં આવે છે.તેથી તેના કૃત્યોના કુદરતી અને સંભવિત

પરિણામો શું હશે તેની પૂછપરછ કરવાના ગુનેગારના હેતુ અંગે નિર્ણય પર પહોંચવું જરૂરી છે.એકવાર એવો પુરાવો મળી જાય કે મૃત વ્યક્તિને ઈજાઓ થઈ હતી જે સામાન્ય રીતે મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પૂરતી હતી, જે વ્યક્તિએ તેને પહોંચાડી હતી તેણે તે કુદરતી અને સંભવિત પરિણામોનો ઈશદો રાખ્યો હોવાનું માની શકાય છે.તેનો ગુનો સેકના ત્રીજા વડા હેઠળ આવશે. ૩૦૦ આઈ. પી. સી.

૧૮. માણસનો ઈશદો તે જે કરે છે તેનાથી અનુમાન લગાવવો પડે છે.પરંતુ એવા કિસ્સાઓ છે કે જેમાં મૃત્યુ થાય છે અને ગુનેગાર પર સુરક્ષિત રીતે આરોપ લગાવી શકાય તે હેતુ ઓછો ગંભીર છે.અપરાધની માત્રા હેતુ પર આધાર રાખે છે અને અનુમાન લગાવવાનો ઈશદો સાબિત થયેલા તથ્યોમાંથી મેળવવો આવશ્યક છે.કેટલીકવાર એવું કૃત્ય કરવામાં આવે છે જે સામાન્ય કિસ્સામાં મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પૂરતી ઈજા પહોંચાડે નહીં, પરંતુ જે ગુનેગાર જાણે છે કે મૃત્યુનું કારણ બની શકે છે.આવા જ્ઞાનનો પુરાવો તેના હેતુ પર પ્રકાશ પાડે છે.

૧૯.સેક હેઠળ. ૨૯૯ જ્ઞાનનો કોઈ પુરાવો હોવો જરૂરી નથી, કે જે શારીરિક ઈજા કરવાનો ઈશદો હતો તે મૃત્યુનું કારણ બની શકે છે.ગુનાહિત હત્યાનો કેસ હત્યા સમાન છે તે નક્કી કરતા પહેલા, તેને

Sec.300 હેઠળ લાવવા માટે પૂરતા ઈરાદાનો પુરાવો હોવો આવશ્યક છે.જ્યાં ઈરાદાપૂર્વક કરવામાં આવેલી ઈજા માત્ર મૃત્યુનું કારણ બને તેવી શક્યતા કરતાં વધુ હોય પરંતુ પ્રકૃતિની સામાન્ય પ્રક્રિયામાં મૃત્યુનું કારણ બને તેટલું પૂરતું હોય, ત્યાં વધુ પ્રમાણમાં અપરાધની ધારણા કરવામાં આવે છે.

(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

તેમાં નીચે પ્રમાણે વધુ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે:-

"૨૬..... જ્યાં પુરાવા એ જાહેર કરતા નથી કે મૃતકના મૃત્યુનું કારણ બનવાનો કોઈ ઈરાદો હતો, પરંતુ તે સ્પષ્ટ હતું કે આરોપીઓને ખબર હતી કે તેમના કૃત્યો મૃત્યુનું કારણ બની શકે છે, તો આરોપીઓને સેકના બીજા ભાગ હેઠળ દોષિત ઠેરવી શકાય છે. ૩૦૪, આઈ. પી. સી. દલીલ કે કેસને સેકના બીજા ભાગ હેઠળ લાવવા માટે. ૩૦૪, આઈ. પી. સી. તેને કલમ ૩૦૦ ના અપવાદોમાંથી એકની અંદર લાવવી આવશ્યક છે, આઈ. પી. સી. સ્વીકાર્ય નથી.

(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

૨૭. આમ, ગુનાહિત હત્યા અને હત્યાના ગુનાને વ્યાખ્યાયિત કરતી વખતે, આઈ. પી. સી. ના ઘડવૈયાઓએ નક્કી કર્યું હતું કે જ્યારે આરોપીએ એવું કૃત્ય કર્યું હોય જે મૃત્યુનું કારણ બન્યું હોય ત્યારે તેને ગુનાહિત હત્યા અથવા હત્યાના ગુના માટે દોષિત ઠેરવવા માટે જરૂરી હેતુ અથવા જાણકારી હોવી આવશ્યક છે.આઈ. પી. સી. ના ઘડવૈયાઓએ ઇરાદાપૂર્વક અને જ્ઞાન એમ બે શબ્દોનો ઉપયોગ કર્યો હતો અને એવું માનવામાં આવે છે કે ઘડવૈયાઓ આ બે અભિવ્યક્તિઓ વચ્ચે તફાવત દર્શાવવાનો ઇરાદો ધરાવતા હતા.કોઈ કાર્ય કરવામાં પરિણમી શકે તેવા પરિણામોનું જ્ઞાન એ હેતુ જેવું નથી કે આવા પરિણામો આવવા જોઈએ.એવા કિસ્સાઓ સિવાય કે જ્યાં વ્યક્તિને ચોક્કસ જ્ઞાન હતું તે સાબિત કરવા માટે મેન્સ રિયા જરૂરી નથી, તે "જાણતો હોવો જોઈએ કે ચોક્કસ ચોક્કસ હાનિકારક પરિણામો અનુસરશે અથવા અનુસરશે". (અપરાધ પર રસેલ, બારમી આવૃત્તિ, પાનું ૪૦ પર વોલ્યુમ ૧).

૨૮. આ જાગૃતિને જ્ઞાન કહેવામાં આવે છે.પરંતુ કોઈ કાર્ય કરવાથી ચોક્કસ પરિણામો આવશે અથવા પરિણમી શકે છે તે જ્ઞાન એ હેતુ જેવું નથી કે આવા પરિણામો આવવા જોઈએ.જો કોઈ વ્યક્તિ એ જ્ઞાન સાથે કોઈ કાર્ય કરે છે કે ચોક્કસ પરિણામો આવી શકે છે અથવા આવશે, તો

તેનો અર્થ એ નથી કે તેણે આવા પરિણામોનો ઈરાદો રાખ્યો હતો અને આવા હેતુથી કામ કર્યું હતું.હેતુ માટે પરિણામોની માત્ર અગમચેતી કરતાં કંઈક વધુ જરૂરી છે.તે માટે કોઈ ચોક્કસ લક્ષ્ય હાંસલ કરવા માટે હેતુપૂર્ણ રીતે કાર્ય કરવાની જરૂર પડે છે.આ વિષય પરના અગ્રણી પાઠ્યપુસ્તકોના બે ભાગોનો ઉલ્લેખ કરીને આપણે આ સ્પષ્ટ કરી શકીએ છીએ.કેનીએ તેમના ક્રિમિનલ લોની રૂપરેખા, પાન ૩૧ પરની સત્તરમી આવૃત્તિમાં અવલોકન કર્યું છે:—

"ઈરાદો એ ઇચ્છિત ઉદ્દેશ સુધી પહોંચવા માટે એક નિશ્ચિત હેતુને ધ્યાનમાં રાખવાનો છે; વર્તમાન જોડાણમાં સંજ્ઞા ઈરાદાનો ઉપયોગ એવા માણસની માનસિક સ્થિતિને દર્શાવવા માટે થાય છે જે માત્ર આગાહી જ નહીં કરે પણ તેના સંભવિત પરિણામોની ઇચ્છા પણ રાખે છે અને એ નોંધવામાં આવશે કે જ્યાં સુધી દૂરદર્શિતા પણ ન હોય ત્યાં સુધી ઈરાદો હોઈ શકતો નથી, કારણ કે વ્યક્તિએ તેના પોતાના સંતોષ માટે નિર્ણય લેવો જોઈએ, અને તે મુજબ આગળ જોવું જોઈએ, કે જેના માટે તેનો સ્પષ્ટ હેતુ નિર્દેશિત કરવામાં આવે છે.(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

૨૯. અપરાધ પર રસેલ, બારમી આવૃત્તિ, પાન ૪૧ પર પ્રથમ ખંડમાં અવલોકન કર્યું છે:—

"ગુનામાં માનસિક તત્વના વર્તમાન વિશ્લેષણમાં "ઈરાદો" શબ્દનો ઉપયોગ એવા વ્યક્તિના માનસિક વલણને દર્શાવવા માટે થાય છે જેણે જો શક્ય હોય તો ચોક્કસ પરિણામ લાવવાનો સંકલ્પ કર્યો હોય.તે પોતાની વર્તણૂકને આકાર આપે છે જેથી તે ચોક્કસ લક્ષ્ય પ્રાપ્ત કરી શકે જેના પર તે લક્ષ્ય રાખે છે. હેતુથી અલગ, છતાં તેની નજીકથી સામ્યતા ધરાવતું, મનના અન્ય બે વલણ છે, જેમાંથી કોઈ પણ તેના ઉત્તેજનાની આજ્ઞામાં લેવામાં આવેલી કાર્યવાહીના પરિણામે નુકસાન માટે કાનૂની પ્રતિબંધોને આકર્ષવા માટે પૂરતું છે, પરંતુ તે બંનેને "બેદરકારી" શબ્દ દ્વારા સૂચવી શકાય છે.આમાંના દરેકમાં માણસ એક અંત પ્રાપ્ત કરવાના હેતુથી વર્તનની એક રેખા અપનાવે છે જે તે ઈચ્છે છે, પરંતુ તે જ સમયે તે સમજે છે કે આ વર્તન બીજું પરિણામ પણ ઉત્પન્ન કરી શકે છે જે તે ઈચ્છતો નથી.આ કિસ્સામાં તે સંપૂર્ણ જ્ઞાન સાથે કાર્ય કરે છે કે તે તક લઈ રહ્યો છે કે આ ગોંડા પરિણામ અનુસરશે.અહીં, ફરીથી, જો આ ગોંડા પરિણામ કાયદા દ્વારા પ્રતિબંધિત છે, તો જો તે થાય તો તે તેના માટે ગુનાહિત રીતે જવાબદાર રહેશે.તેનું ચોક્કસ માનસિક વલણ બે પ્રકારોમાંથી એક હશે—(એ) તે પસંદ કરશે કે હાનિકારક પરિણામ ન થવું જોઈએ, અથવા (બી) તે થાય છે કે નહીં તે અંગે તે ઉદાસીન છે. (ભાર મૂકવામાં આવે છે)

૩૦. આઈ. પી. સી. ની અનુક્રમે કલમ ૨૯૯ અને ૩૦૦ ના શબ્દસમૂહમાં કોઈ શંકા નથી કે આ કલમો હેઠળ જ્યારે એવું કહેવામાં આવે છે કે કોઈ ચોક્કસ કાર્યને આવા હેતુથી શિક્ષાપાત્ર બનાવવા માટે, જરૂરી હેતુ ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા સાબિત થવો આવશ્યક છે.તે સાબિત કરવું આવશ્યક છે કે આરોપીનો હેતુ અથવા ઈચ્છા હતી કે તેનું કૃત્ય આવા અને આવા પરિણામો તરફ દોરી જવું જોઈએ.ઉદાહરણ તરીકે, જ્યારે કલમ ૨૯૯ હેઠળ એવું કહેવામાં આવે છે કે "જે કોઈ મૃત્યુનું કારણ બનવાના ઈરાદાથી કોઈ કૃત્ય કરીને મૃત્યુનું કારણ બને છે" ત્યારે તે સાબિત કરવું આવશ્યક છે કે આરોપી કૃત્ય કરીને ચોક્કસ પરિણામ લાવવાનો ઈરાદો ધરાવે છે, એટલે કે મૃત્યુનું કારણ.તેવી જ રીતે, જ્યારે એવું કહેવામાં આવે છે કે "જે કોઈ પણ એવી શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાના ઈરાદાથી કોઈ કૃત્ય કરીને મૃત્યુનું કારણ બને છે જેનાથી મૃત્યુ થવાની સંભાવના હોય" ત્યારે તે સાબિત કરવું આવશ્યક છે કે આરોપીનો હેતુ એવી શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાનો હતો જેનાથી મૃત્યુ થવાની સંભાવના હતી.

૩૧. આમ, દોષિત માનવવધનો ગુનો સાબિત કરવા માટે ઈરાદાના સંદર્ભમાં કાયદાની જરૂરિયાતો સંતોષાય તે માટે, તે જરૂરી છે કે બે

ચોક્કસ હેતુઓમાંથી કોઈપણ સાબિત થવો જોઈએ.પરંતુ, જ્યારે આવો ઈરાદો સાબિત ન થાય ત્યારે પણ, ગુનો દોષિત માનવવધ ગણાશે જો આ કૃત્ય કરનાર એ જાણીને મૃત્યુનું કારણ બને કે તે તેના આવા કૃત્યથી મૃત્યુનું કારણ બની શકે છે, એટલે કે, તે જાણીને કે તેના આ કૃત્યનું પરિણામ મૃત્યુમાં પરિણમી શકે તેવું હોઈ શકે છે.

૩૩. આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૯૯ અને ૩૦૦ અનુક્રમે ગુનાહિત હત્યા અને હત્યાની વ્યાખ્યા સાથે સંબંધિત છે.કલમ ૨૯૯ની દ્રષ્ટિએ, દોષિત માનવવધને (૧) મૃત્યુનું કારણ બનવાના ઈરાદાથી અથવા (૨) મૃત્યુનું કારણ બની શકે તેવી શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાના ઈરાદાથી, અથવા (૩) આ જ્ઞાન સાથે કે આવા કૃત્યથી મૃત્યુ થવાની સંભાવના છે.આ જોગવાઈના વાંચન પરથી સ્પષ્ટ થાય છે તેમ, તેનો પહેલો ભાગ અભિવ્યક્તિનો હેતુ પર ભાર મૂકે છે જ્યારે બીજો ભાગ જ્ઞાન પર ભાર મૂકે છે.જો કે, આ બંને હકારાત્મક માનસિક વલણ છે, જે અલગ-અલગ માત્રામાં છે.ગુનાહિત હત્યામાં માનસિક તત્વ, એટલે કે આચરણના પરિણામો પ્રત્યે માનસિક વલણ એ હેતુ અને જ્ઞાનનું એક છે.એકવાર ઉપર જણાવેલી ત્રણ રીતભાતમાંથી કોઈપણમાં ગુનો થઈ જાય, તો તે ગુનાહિત હત્યા ગણાશે.જોકે, આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૦ હત્યા સાથે સંબંધિત છે, જોકે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૦માં હત્યાની કોઈ સ્પષ્ટ

વ્યાખ્યા નથી. જેમ કે આ અદાલત દ્વારા વારંવાર ઠરાવવામાં આવ્યું છે, દોષિત માનવવધ એ વંશ છે અને હત્યા તેની પ્રજાતિ છે અને તમામ હત્યાઓ દોષિત માનવવધ છે પરંતુ તમામ દોષિત માનવવધ હત્યા નથી.(રામપાલ સિંહ વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય, (૨૦૧૨) ૮ એસ. સી. સી. ૨૮૯ જુઓ

૩૬. *વિરસા સિંહ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય, એ. આઈ. આર. ૧૯૫૮ એસ. સી. ૪૬૫*ના કેસમાં જણાવેલા સિદ્ધાંતો, *આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૦*ની કઈ ચોક્કસ કલમમાં આવે છે તે નક્કી કરવા માટે કેસોની વિચારણા કરતી વખતે અદાલતો માટે તેમની ન્યાયિક વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવા માટે વ્યાપક માર્ગદર્શિકા છે.આ અદાલતે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૮૯ અને ૩૦૦, એટલે કે અનુક્રમે ગુનાહિત હત્યા અને હત્યા વચ્ચેના ભેદના નિર્ણાયક પ્રશ્ન પર વારંવાર ચર્ચા કરી છે.*ફુલિયા દુડુ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય, (૨૦૦૭) ૧૪ એસ. સી. સી. ૫૮૮* માં, આ અદાલતે નોંધ્યું હતું કે જો અદાલતો આ વિભાગોમાં વિધાનસભા દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા શબ્દોના સાચા અવકાશ અને અર્થની દૃષ્ટિ ગુમાવશે તો મૂંઝવણ ઊભી થઈ શકે છે.આ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે આ જોગવાઈઓના અર્થઘટન અને અમલીકરણ માટે અભિગમની સૌથી

સલામત રીત આ વિભાગોની વિવિધ કલમોમાં ઉપયોગમાં લેવાતા મુખ્ય શબ્દો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાનું હોવાનું જણાય છે.

૩૭. કુલિયા ટ્રુડુ (ઉપરોક્ત) માં આ અદાલતે અવલોકન કર્યું છે કે હત્યા અને ગુનાહિત હત્યા વચ્ચેનો શૈક્ષણિક તફાવત હંમેશા અદાલતોને પરેશાન કરે છે.આ મૂંઝવણ ત્યારે થાય છે જ્યારે અદાલતો આ વિભાગોમાં વિધાનસભા દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા શબ્દોના સાચા અવકાશ અને અર્થની દૃષ્ટિ ગુમાવે છે, પોતાને સૂક્ષ્મ અમૂર્તતામાં દોરવાની મંજૂરી આપે છે.આ જોગવાઈઓના અર્થઘટન અને અમલીકરણ માટે અભિગમની સૌથી સલામત રીત આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૯૯ અને ૩૦૦ ની વિવિધ કલમોમાં ઉપયોગમાં લેવાતા મુખ્ય શબ્દો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાનું હોવાનું જણાય છે. નીચેનું તુલનાત્મક કોષ્ટક બે ગુનાઓ વચ્ચેના તફાવતના મુદ્દાઓને સમજવામાં મદદરૂપ થશે:—

હેતુ

કલમ ૨૯૯	વિભાગ ૩૦૦
જે કૃત્ય દ્વારા મૃત્યુ થાય છે તે કરવામાં આવે તો વ્યક્તિ ગુનાહિત હત્યા કરે છે.	અમુક અપવાદોને આધિન, જો જે કૃત્ય દ્વારા મૃત્યુ થાય છે તે કરવામાં આવે તો ગુનાહિત હત્યા એ હત્યા છે.

((ક) મૃત્યુનું કારણ બનવાના હેતુથી; અથવા	(૧) મૃત્યુનું કારણ બનવાના હેતુથી; અથવા
((ખ) મૃત્યુનું કારણ બને તેવી શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાના હેતુથી; અથવા	(૨) જેમ કે શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાના હેતુથી ગુનેગાર જાણે છે કે તે વ્યક્તિના મૃત્યુનું કારણ બની શકે છે જેને નુકસાન થયું છે; અથવા (૩) કોઈ પણ વ્યક્તિને શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાના ઈરાદાથી અને જે શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાનો ઈરાદો છે તે કુદરતી રીતે મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પૂરતું છે; અથવા
જ્ઞાન	
((૮) તે જ્ઞાન સાથે કે	(૪) આ કૃત્યનું કારણ બને તેવી શક્યતા છે તે જ્ઞાન સાથે આ કૃત્ય એટલું નિકટવર્તી છે

૩૮. આઈપીસીની કલમ ૨૯૯ની કલમ (બી) આઈપીસીની કલમ ૩૦૦ની કલમ (૨) અને (૩) ને અનુરૂપ છે. કલમ (૨) હેઠળ જરૂરી મેન રિયા નું વિશિષ્ટ લક્ષણ એ છે કે ગુનેગાર પાસે ચોક્કસ પીડિતની એવી વિચિત્ર સ્થિતિ અથવા સ્વાસ્થ્યની સ્થિતિ વિશેનું જ્ઞાન છે કે જે તેને થયેલ આંતરિક નુકસાન જીવલેણ હોવાની સંભાવના છે, તે હકીકત હોવા છતાં કે આવી હાનિ સામાન્ય રીતે સામાન્ય સ્વાસ્થ્ય અથવા સ્થિતિમાં વ્યક્તિના મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પૂરતી નથી.તે નોંધપાત્ર છે કે મૃત્યુનું કારણ બનવાનો ઇરાદો કલમ (૨) ની આવશ્યક જરૂરિયાત નથી.માત્ર શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાનો ઇરાદો અને ચોક્કસ પીડિતાના મૃત્યુનું કારણ બનતી આવી ઈજાની સંભાવના વિશે ગુનેગારનું જ્ઞાન, હત્યાને આ કલમની મર્યાદામાં લાવવા માટે પૂરતું છે.આ કલમ (૨) આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૦ સાથે જોડાયેલા ઉદાહરણ (બી) દ્વારા બહાર પાડવામાં આવી છે.

૩૯. આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૯૯ ની કલમ (બી) ગુનેગાર તરફથી આવી કોઈ જાણકારીને સ્વીકારતી નથી.આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૦ ની કલમ (૨) હેઠળ આવતા કેસોના ઉદાહરણો એવા હોઈ શકે છે કે જ્યાં હુમલાખોર ઇરાદાપૂર્વક આપવામાં આવેલા મુઠ્ઠીના પ્રહાર દ્વારા મૃત્યુનું કારણ બને છે તે જાણીને કે પીડિત મોટું ચક્રત, અથવા મોટું

બરોળ અથવા રોગગ્રસ્ત હૃદયથી પીડાય છે અને આવા પ્રહાર પરિણામે તે ચોક્કસ વ્યક્તિનું મૃત્યુ થવાની સંભાવના છે; ચક્રતના ભંગાણ, અથવા બરોળ અથવા હૃદયની નિષ્ફળતા, જેમ કે કેસ હોઈ શકે છે.જો હુમલાખોરને રોગ અથવા પીડિતની વિશેષ નબળાઈ વિશે આવી કોઈ જાણકારી ન હોય, અથવા મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે કુદરતી રીતે પૂરતું મૃત્યુ અથવા શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાનો ઇરાદો ન હોય, તો ગુનો હત્યા ગણાશે નહીં, ભલે મૃત્યુનું કારણ બનેલી ઈજા ઇરાદાપૂર્વક આપવામાં આવી હોય.આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૦ ની કલમ (૩) માં, આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૯૯ ની અનુરૂપ કલમ (બી) માં આવતા "મૃત્યુ થવાની સંભાવના" શબ્દોને બદલે, "પ્રકૃતિના સામાન્ય અભ્યાસક્રમમાં પર્યાપ્ત" શબ્દોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે.દેખીતી રીતે, મૃત્યુનું કારણ બની શકે તેવી શારીરિક ઈજા અને પ્રકૃતિની સામાન્ય પ્રક્રિયામાં મૃત્યુનું કારણ બની શકે તેવી શારીરિક ઈજા વચ્ચેનો તફાવત છે.આ તફાવત સારો છે પણ વાસ્તવિક છે અને જો તેની અવગણના કરવામાં આવે તો તે ન્યાયની નિષ્ફળતામાં પરિણમી શકે છે.આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૯૯ ની કલમ (બી) અને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૦ ની કલમ (૩) વચ્ચેનો તફાવત એ ઇચ્છિત શારીરિક ઈજાના પરિણામે મૃત્યુની સંભાવનાની ડિગ્રીમાંથી એક છે.તેને વધુ વ્યાપક રીતે કહીએ તો, તે મૃત્યુની સંભાવનાની માત્રા છે જે નક્કી કરે છે કે દોષિત હત્યા

ગંભીર, મધ્યમ અથવા સૌથી નીચી માત્રાની છે કે કેમ.આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૯૯ ની કલમ (બી) માં સંભવિત શબ્દ સંભવિતની ભાવનાને માત્ર શક્યતાથી અલગ દર્શાવે છે."શારીરિક રીતે ઈજા પ્રકૃતિની સામાન્ય પ્રક્રિયામાં મૃત્યુનું કારણ બને છે" શબ્દોનો અર્થ એ છે કે પ્રકૃતિની સામાન્ય પ્રક્રિયાને ધ્યાનમાં રાખીને મૃત્યુ એ ઈજાનું "સૌથી સંભવિત" પરિણામ હશે.

૪૦. કલમ (૩) ની અંદર આવતા કેસો માટે, તે જરૂરી નથી કે ગુનેગાર મૃત્યુનું કારણ બનવાનો ઇરાદો ધરાવે, જ્યાં સુધી મૃત્યુ ઇરાદાપૂર્વકની શારીરિક ઈજા અથવા પ્રકૃતિના સામાન્ય માર્ગમાં મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પૂરતી ઈજાઓથી થાય.**રાજવંત સિંહ વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્ય, એ. આઈ. આર. ૧૯૬૬ એસ. સી. ૧૮૭૪**ના કેસમાં લેવાયેલો નિર્ણય આ મુદ્દાનું યોગ્ય ઉદાહરણ છે.

૪૧. આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૦ની ત્રીજી કલમનો અવકાશ આ અદાલતના વિવિધ નિર્ણયોનો વિષય રહ્યો છે.વિરસા સિંહ (ઉપરોક્ત) ના ચુકાદાને આ અદાલત દ્વારા સંખ્યાબંધ કેસોમાં અનુસરવામાં આવ્યો છે.આ તમામ કિસ્સાઓમાં અભિગમ એ શોધવાનો રહ્યો છે કે શું ઘટક એટલે કે ચોક્કસ ઈજા પહોંચાડવાનો હેતુ હાજર હતો કે નહીં?જો તે

ચોક્કસ ઈજા પહોંચાડવાનો આવો ઇરાદો કરવામાં આવે અને જો ઈજા પ્રકૃતિના સામાન્ય માર્ગમાં મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પૂરતી હોવાનું જણાય, તો આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૦ ની ત્રીજી કલમ આકર્ષાય છે.ત્રીજા ખંડનું વિશ્લેષણ કરીને અને ફરિયાદી પક્ષે શું સાબિત કરવું જોઈએ તે અંગે, વિરસા સિંહ (સુપ્રા) માં નીચે મુજબ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો:—

"૧૫.પ્રથમ, તેણે તદ્દન નિરપેક્ષપણે સ્થાપિત કરવું જોઈએ કે શારીરિક ઈજા હાજર છે;

૧૬. બીજું, ઈજાની પ્રકૃતિ સાબિત થવી જોઈએ; આ સંપૂર્ણપણે ઉદ્દેશ્યપૂર્ણ તપાસ છે.

૧૭. ત્રીજું, તે સાબિત કરવું આવશ્યક છે કે તે ચોક્કસ શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાનો ઇરાદો હતો, એટલે કે, તે આકસ્મિક અથવા અજાણતા ન હતો, અથવા અન્ય કોઈ પ્રકારની ઈજા કરવાનો ઇરાદો હતો.

૧૮. એકવાર આ ત્રણ તત્વો હાજર હોવાનું સાબિત થઈ જાય, પછી તપાસ આગળ વધે છે અને,

૧૯. ચોથું, તે સાબિત કરવું આવશ્યક છે કે ઉપર દર્શાવેલ ત્રણ ઘટકોથી બનેલી હમણાં જ વર્ણવેલ પ્રકારની ઈજા પ્રકૃતિના સામાન્ય પ્રવાહમાં મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પૂરતી છે.તપાસનો આ ભાગ સંપૂર્ણપણે ઉદ્દેશ્યપૂર્ણ અને અનુમાનિત છે અને તેને ગુનેગારના હેતુ સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી.(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

તે નીચે પ્રમાણે અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:—

"૨૦ જો તેઓ તે પ્રકારની ઈજાઓ પહોંચાડે છે, તો તેઓએ પરિણામોનો સામનો કરવો જ જોઈએ; અને તેઓ ત્યારે જ છટકી શકે છે જ્યારે તે બતાવવામાં આવે, અથવા વાજબી રીતે અનુમાન કરી શકાય કે ઈજા આકસ્મિક અથવા અન્યથા અજાણતા હતી.(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

૪૨. આમ, તે સ્પષ્ટ છે કે કલમ ત્રીજાનો ઘટક મૃત્યુનું કારણ બનવાનો ઇરાદો નથી પરંતુ બીજી તરફ સાબિત થનાર ઘટક એ હાજર ચોક્કસ નુકસાન પહોંચાડવાનો હેતુ છે.તે દલીલ કરવી ખોટી છે કે જ્યાં પણ એક જ ઈજા થાય છે ત્યાં અન્ય સંજોગોને ધ્યાનમાં લીધા વિના માત્ર ગુનાહિત હત્યાનો કેસ બનાવવામાં આવે છે.**સમ્રાટ વિ. સરદારખાન**

જરીદખાન, એ. આઈ. આર. ૧૯૧૬ બોમ ૧૯૧ માં, તે નીચે મુજબ જોવા મળ્યું હતું:-

" જ્યાં એક જ ફટકોને કારણે મૃત્યુ થાય છે, ત્યાં ગુનેગારનો હેતુ કેટલી શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાનો હતો તે ચોક્કસપણે જાણવું હંમેશા વધુ મુશ્કેલ હોય છે.(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

૪૩. બોમ્બે હાઈકોર્ટના ઉપરોક્ત નિરીક્ષણ પર ટિપ્પણી કરતા, ન્યાયમૂર્તિ બોઝે વિરસા સિંહ (ઉપરોક્ત) માં આ રીતે ચુકાદો આપ્યો હતો:-

"૨૩..... વિદ્વાન ન્યાયાધીશને યોગ્ય આદર સાથે તેમણે ઈજાની ગંભીરતા સાથે જરૂરી ઉદ્દેશને જોડ્યો છે, અને આપણે બતાવ્યું છે તેમ, કલમની જરૂર નથી.બંને બાબતો તદ્દન અલગ અને અલગ છે, જોકે તેમના વિશેના પુરાવા ક્યારેક ઓવરલેપ થઈ શકે છે.

૪૪. એક જ ઈજાના કેસમાં પણ હેતુ કેવી રીતે અનુમાનિત કરવામાં આવે છે તે અંગે, ન્યાયમૂર્તિ બોઝે આગળ કહ્યું:-

"૨૩ પ્રશ્ન એ નથી કે કેદી ગંભીર ઈજા પહોંચાડવાનો ઈરાદો ધરાવતો હતો કે તુચ્છ ઈજા પહોંચાડવાનો, પરંતુ તે હાજર હોવાનું સાબિત થયેલ ઈજા પહોંચાડવાનો ઈરાદો ધરાવતો હતો કે કેમ.જો તે બતાવી શકે કે તેણે કયું નથી, અથવા જો સંજોગોની સંપૂર્ણતા આવા નિષ્કર્ષને ન્યાયી ઠેરવે છે, તો, અલબત્ત, કલમની જરૂર છે તે હેતુ સાબિત થતો નથી.પરંતુ જો ઈજા અને અપીલકર્તાએ તેને લાદેલી હકીકત સિવાય બીજું કંઈ ન હોય, તો એકમાત્ર સંભવિત અનુમાન એ છે કે તે તેને લાદવાનો ઈરાદો ધરાવતો હતો.શું તેઓ તેની ગંભીરતા વિશે જાણતા હતા, અથવા ગંભીર પરિણામોનો ઈરાદો ધરાવતા હતા, તે ન તો અહીં છે અને ન તો ત્યાં.જ્યાં સુધી ઇરાદાની વાત છે, પ્રશ્ન એ નથી કે તે મારવાનો ઈરાદો ધરાવતો હતો કે કોઈ ચોક્કસ ગંભીરતાને ઈજા પહોંચાડવાનો ઈરાદો ધરાવતો હતો, પરંતુ શું તે પ્રશ્નમાં ઈજા પહોંચાડવાનો ઈરાદો ધરાવતો હતો; અને એકવાર ઈજાનું અસ્તિત્વ સાબિત થઈ જાય તે પછી તેને કારણ આપવાનો ઈરાદો ધારવામાં આવશે સિવાય કે પુરાવા અથવા સંજોગો વિરુદ્ધ નિષ્કર્ષની બાંધધરી આપે.પરંતુ હેતુ છે કે નહીં તે એક હકીકત છે અને કાયદાનું નહીં.ધા ગંભીર છે કે નહીં, અને જો ગંભીર છે, તો કેટલો ગંભીર છે, તે સંપૂર્ણપણે અલગ અને સ્પષ્ટ પ્રશ્ન છે અને તે પ્રશ્ન સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી કે શું કેદી પ્રશ્નમાં ઈજા પહોંચાડવાનો ઈરાદો ધરાવે છે કે કેમ.

૨૪. તે સાચું છે કે આપેલ કિસ્સામાં તપાસને ઈજાની ગંભીરતા સાથે જોડવામાં આવી શકે છે.ઉદાહરણ તરીકે, જો તે સાબિત કરી શકાય છે, અથવા જો સંજોગોની સંપૂર્ણતા એક નિષ્કર્ષને યોગ્ય ઠેરવે છે, કે કેદીનો હેતુ માત્ર એક સુપરફિસિયલ સ્કેચ હતો અને અકસ્માતથી તેનો ભોગ બનનાર ઠોકર ખાઈને તલવાર અથવા ભાલા પર પડ્યો હતો જેનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો, તો અલબત્ત ગુનો હત્યા નથી.પરંતુ તે એટલા માટે નથી કારણ કે કેદી જે ઈજા પહોંચાડવાનો ઈરાદો ધરાવતો હતો તે એટલી ગંભીર નહોતી જેટલી તે બહાર આવી હતી, પરંતુ કારણ કે તે પ્રશ્નમાં ઈજા પહોંચાડવાનો ઈરાદો ધરાવતો ન હતો.આવા કિસ્સામાં તેનો ઈરાદો સંપૂર્ણપણે અલગ ઈજા પહોંચાડવાનો હશે.તફાવત એક કાયદાનો નહીં પણ એક હકીકતનો છે....." (ભાર મૂકવામાં આવે છે)

૪૫. ન્યાયમૂર્તિ ડી. એ. દેસાઈ અને ન્યાયમૂર્તિ એ. પી. સેનની બનેલી આ અદાલતની ખંડપીઠે જગરૂપ સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય, (૧૯૮૧) ૩ એસ. સી. સી. ૬૧૬ માં આ પ્રશ્ન પર ફરીથી વિચાર કર્યો હતો અને વિરસા સિંહ (ઉપરોક્ત) માં નિર્ધારિત ગુણોત્તરને અનુસરીને તે નીચે મુજબ નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો:—

"ક.આ દાવા માટે કોઈ વાજબીપણું નથી કે મૃત્યુના પરિણામે શરીરના મહત્વપૂર્ણ ભાગ પર એકલો ફટકો મારવાથી હંમેશા ગુનાને ગુનાહિત હત્યામાં ઘટાડવો જોઈએ જે સંહિતાની કલમ ૩૦૪ ભાગ II હેઠળ સજાપાત્ર હત્યાની રકમ નથી.જો કોઈ માણસ ઈરાદાપૂર્વક માથા પર લાકડાના ભારે લાકડા અથવા લોખંડની લાકડી અથવા તો લાઠી વડે માથું મારે છે જેથી ખોપરીને અસ્થિભંગ થાય, તો તેણે, ધારણાને નકારી કાઢતી કોઈ પણ પરિસ્થિતિની ગેરહાજરીમાં, ભોગ બનનારનું મૃત્યુ અથવા મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પૂરતી શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાનો ઈરાદો હોવાનું માનવું જોઈએ.આખી બાબત મૃત્યુનું કારણ બનવાના ઈરાદા પર આધાર રાખે છે, અને કેસ કાં તો કલમ Istly અથવા કલમ III દ્વારા આવરી લેવામાં આવી શકે છે.હેતુની પ્રકૃતિ ઉપયોગમાં લેવાતા હથિયારના પ્રકાર, શરીરના ભાગ પર પ્રહાર, ઉપયોગમાં લેવાતા બળની માત્રા અને મૃત્યુ પછીના સંજોગો પરથી એકત્રિત થવી જોઈએ.

જગરૂપ સિંહ (ઉપરોક્ત) માં આ અદાલતના ઉપરોક્ત નિર્ણય પર અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ દ્વારા ભારપૂર્વક આધાર રાખવામાં આવ્યો છે."

૧૮. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત અગાઉના કેસ કાયદાને ધ્યાનમાં લેવા માટે, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે તે કેસના સંબંધિત તથ્યોને પુનરાવર્તિત કર્યા છે અને વિચાર્યું છે કે આ કેસ વિચારણા માટે ખોટો છે અને દોષિત ઠેરવવાની સજાને ૩૦૪ ભાગ ૧ થી બદલીને ૩૦૪ ભાગ ૨ કરી છે. વર્તમાન કેસમાં અમારો અભિપ્રાય છે કે આરોપીએ તેના કાકાને પૂર્વગ્રહ વિના અથવા કોઈ જાણકારી વિના ઈજા પહોંચાડી છે અને અચાનક આરોપીએ મૃતક મહેશગિરીને ફટકો માર્યો હતો.

૧૯. વર્તમાન અપીલોનો નિર્ણય કરવા માટે, **અનબાઝગન** (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કાયદાના મહત્વપૂર્ણ સિદ્ધાંતો પર વિચાર કરવો જરૂરી છે, જે આ રીતે વાંચે છે:—

“(૧) જ્યારે અદાલતનો સામનો આ પ્રશ્ન સાથે કરવામાં આવે છે કે આરોપીએ કયો ગુનો કર્યો હોવાનું કહી શકાય, ત્યારે આ કૃત્ય કરવામાં આરોપીનો ઇરાદો અથવા જ્ઞાન શોધવાનું સાચું પરીક્ષણ છે. જો હેતુ અથવા જ્ઞાન આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૦ ની કલમ (૧) થી (૪) માં વર્ણવ્યા મુજબ હતું, તો માત્ર એક જ ઈજા થઈ હોવા છતાં આ કૃત્ય હત્યા હશે. સમજાવવા માટે: 'એ' એટલે હાથ અને પગ બાંધેલા. 'બી' આવે છે અને તેની રિવોલ્વર 'એ' ના માથા પર મૂકે છે, તેના માથામાં

'એ' ગોળી મારે છે અને તેને તરત જ મારી નાખે છે.અહીં, એવું માનવામાં કોઈ મુશ્કેલી નહીં આવે કે 'એ' ના શૂટિંગમાં 'બી' નો ઇરાદો તેને મારી નાખવાનો હતો, જોકે માત્ર એક જ ઇજા થઈ હતી.તેથી આ કેસ આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૦ની કલમ (૧) હેઠળ આવતા હતાનો હશે. બીજો દાખલો લઈએ તો, 'બી' તેના દુશ્મન 'એ' ના શયનખંડમાં ઘૂસી જાય છે જ્યારે 'એ' તેના પલંગ પર સૂઈ જાય છે.'એ' ની ડાબી છાતીને નિશાન બનાવીને 'બી' બળજબરીથી 'એ' ની ડાબી છાતીમાં તલવાર ફેંકી દે છે અને ભાગી જાય છે.'એ' 'ટૂંક સમયમાં મૃત્યુ પામે છે.પ્રકૃતિની સામાન્ય પ્રક્રિયામાં 'એ' ની ઇજા મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પૂરતી હોવાનું જણાયું હતું.એવું માનવા માટે કોઈ મુશ્કેલી ન હોઈ શકે કે 'બી' એ ઇરાદાપૂર્વક ચોક્કસ ઇજા પહોંચાડી હોવાનું જાણવા મળ્યું છે અને પ્રકૃતિની સામાન્ય પ્રક્રિયામાં આ ઇજા નિરપેક્ષપણે મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પૂરતી હતી.આ 'બી' અધિનિયમને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૦ની કલમ (૩) ની અંદર લાવશે અને તેને હત્યાના ગુના માટે દોષિત ઠેરવશે, જોકે માત્ર એક જ ઇજા થઈ હતી.

(૨) જ્યારે આરોપીનો ઇરાદો અથવા જ્ઞાન ભારતીય દંડ સંહિતા ની કલમ ૩૦૦ ની કલમ (૧) થી (૪) ના દાયરામાં આવતો હોય, તેમ છતાં, જો આરોપીનો કેસ તે જ કલમ ૩૦૦ માં દર્શાવેલ પાંચ

અપવાદોમાંથી કોઈપણ એક અપવાદ હેઠળ આવતો હોય, તો આરોપીનું આવું કૃત્ય, જે અન્યથા 'ખૂન' ગણાત, તે ખૂનની વ્યાખ્યામાંથી બહાર નીકળી જશે. જો કેસ તે અપવાદો પૈકી કોઈપણ એક હેઠળ આવતો હોય અને આરોપીનો કેસ કલમ ૩૦૦ ની કલમ (૧) થી (૩) ના દાયરામાં આવતો હોય, તો તે આઈપીસી ની કલમ ૩૦૪ ના ભાગ ૧ હેઠળ આવતો 'ખૂન ન ગણાય તેવો સાપરાધ મનુષ્યવધ'નો ગુનો બનશે. જો કેસ કલમ ૩૦૦ ની કલમ (૪) ના દાયરામાં આવતો હોય, તો તે કલમ ૩૦૪ ના ભાગ ૨ હેઠળનો ગુનો બનશે. વળી, આરોપીનો ઈરાદો કે જ્ઞાન એવું હોઈ શકે છે કે જેમાં માત્ર આઈપીસી ની કલમ ૨૯૯ નો બીજો અથવા ત્રીજો ભાગ ૪ આકર્ષિત થાય, પરંતુ કલમ ૩૦૦ ની કોઈપણ કલમ લાગુ પડતી ન હોય. તેવી પરિસ્થિતિમાં પણ, તે ગુનો આઈપીસી ની કલમ ૩૦૪ હેઠળ 'ખૂન ન ગણાય તેવો સાપરાધ મનુષ્યવધ' જ બનશે. જો કેસ કલમ ૨૯૯ ના બીજા ભાગ હેઠળ આવતો હશે તો તે કલમ ૩૦૪ ના ભાગ ૧ હેઠળનો ગુનો બનશે, જ્યારે કેસ કલમ ૨૯૯ ના ત્રીજા ભાગ હેઠળ આવતો હશે તો તે આઈપીસી ની કલમ ૩૦૪ ના ભાગ ૨ હેઠળનો ગુનો બનશે.

(૩) બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, જો આરોપી વ્યક્તિનું કૃત્ય આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૯૯ માં વર્ણવ્યા મુજબ ગુનાહિત હત્યાના કેસોની પ્રથમ

બે કલમોમાં આવે તો તે કલમ ૩૦૪ ના પ્રથમ ભાગ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર છે.જો, તેમ છતાં, તે ત્રીજી કલમની અંદર આવે છે, તો તે કલમ ૩૦૪ ના બીજા ભાગ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર છે.અસરકારક રીતે, તેથી, આ વિભાગનો પ્રથમ ભાગ ત્યારે લાગુ થશે જ્યારે દોષિત ઇરાદો હોય, જ્યારે બીજો ભાગ ત્યારે લાગુ થશે જ્યારે આવો કોઈ ઇરાદો ન હોય, પરંતુ દોષિત જ્ઞાન હોય.

(૪) જો એક પણ ઈજા પહોંચાડવામાં આવે તો પણ, જો તે ચોક્કસ ઈજા કરવાનો ઇરાદો હતો, અને નિરપેક્ષપણે તે ઈજા પ્રકૃતિની સામાન્ય પ્રક્રિયામાં મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પૂરતી હતી, તો આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૦ ની કલમ ૩ ની જરૂરિયાતો પૂર્ણ થાય છે અને ગુનો હત્યા હશે.

(૫) આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૪ નીચેના વર્ગોના કેસોને લાગુ પડશે:((i) જ્યારે કેસ કલમ ૩૦૦ની એક અથવા બીજી કલમો હેઠળ આવે છે, પરંતુ તે કલમના અપવાદોમાંથી એક દ્વારા આવરી લેવામાં આવે છે, (ii) જ્યારે થયેલી ઈજા વધુ સંભાવના ધરાવતી ન હોય જે 'સામાન્ય રીતે મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પૂરતું છે' અભિવ્યક્તિ દ્વારા આવરી લેવામાં આવે છે પરંતુ તે ઓછી સંભાવના ધરાવતી હોય છે જેને

સામાન્ય રીતે 'મૃત્યુનું કારણ બને તેવી શક્યતા' તરીકે કહેવામાં આવે છે અને કેસ આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૦ની કલમ (૨) હેઠળ આવતો નથી, (iii) જ્યારે આ કાર્ય એ જાણકારી સાથે કરવામાં આવે છે કે મૃત્યુ થવાની સંભાવના છે પરંતુ હેતુ વિના કરવામાં આવે છે. મૃત્યુનું કારણ બને અથવા મૃત્યુનું કારણ બની શકે તેવી ઈજા થાય.

વધુ સંક્ષિપ્તમાં કહીએ તો, આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૪ ના બે ભાગો વચ્ચેનો તફાવત એ છે કે પ્રથમ ભાગ હેઠળ, હત્યાનો ગુનો પ્રથમ સ્થાપિત થાય છે અને પછી આરોપીને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૦ ના અપવાદોમાંથી એકનો લાભ આપવામાં આવે છે, જ્યારે બીજા ભાગ હેઠળ, હત્યાનો ગુનો ક્યારેય સ્થાપિત થતો નથી.તેથી, આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૪ ના બીજા ભાગ હેઠળ સજાપાત્ર ગુનાના આરોપીને દોષિત ઠેરવવાના હેતુથી, આરોપીએ તેનો કેસ આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૦ ના અપવાદોમાંથી એકમાં લાવવાની જરૂર નથી.

(૬) 'સંભવિત' શબ્દનો અર્થ કદાચ થાય છે અને તે વધુ 'સંભવિત' થી અલગ પડે છે.જ્યારે બનવાની શક્યતાઓ તે ન થાય તેના કરતા સમાન અથવા વધારે હોય, ત્યારે આપણે કહી શકીએ કે વસ્તુ 'કદાચ થશે'.નિષ્કર્ષ પર પહોંચતા, અદાલતે પોતાને આરોપીની પરિસ્થિતિમાં

મૂકવો પડે છે અને પછી તે નક્કી કરવું પડે છે કે શું આરોપીને ખબર હતી કે આ કૃત્ય દ્વારા તે મૃત્યુનું કારણ બની શકે છે.

(૭) આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦ હેઠળ આરોપનો સામનો કરતી વખતે સદોષ માનવવધ (આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૯૯) અને હત્યા (આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૦) વચ્ચેના તફાવતને હંમેશા કાળજીપૂર્વક ધ્યાનમાં રાખવો જોઈએ. ગેરકાયદેસર હત્યાની શ્રેણી હેઠળ, હત્યાના ગુનામાં ગુનાહિત હત્યાના કેસ અને હત્યાના ગુનામાં ન હોય તેવા કેસ બંને ઘટશે.જ્યારે કેસ આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૦ના પાંચ અપવાદોની અંદર લાવવામાં આવે છે ત્યારે દોષિત માનવવધ હત્યા નથી. જો કે, ઉપરોક્ત પાંચ અપવાદોમાંથી કોઈ પણ દલીલ કરાયેલ નથી અથવા રેકૉર્ડ પરના પુરાવા પર પ્રથમ દષ્ટિએ સ્થાપિત થયેલ નથી, તેમ છતાં હત્યાના આરોપને ટકાવી રાખવા માટે આઈપીસીની કલમ ૩૦૦ ની ચાર કલમોમાંથી કોઈપણ હેઠળ કેસ લાવવા માટે કાયદા હેઠળ કાર્યવાહીની જરૂર હોવી જોઈએ.જો ફરિયાદી પક્ષ આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૦ની ચાર કલમોમાંથી કોઈ એકને સ્થાપિત કરવામાં આ જવાબદારી નિભાવવામાં નિષ્ફળ જાય છે, એટલે કે, પ્રથમથી ચોથી, તો હત્યાનો આરોપ મૂકવામાં આવશે નહીં અને કેસ આઈ. પી. સી. ની

કલમ ૨૯૯ હેઠળ વર્ણવ્યા મુજબ હત્યાના ગુનામાં બિનજામીનપાત્ર હત્યાનો હોઈ શકે છે.

(૮) અદાલતે પુરુષોના હિતના પ્રશ્ન પર ધ્યાન આપવું જોઈએ.જો કલમ ૩૦૦ની ત્રીજી કલમ લાગુ કરવાની હોય, તો હુમલાખોરે મૃતકને થયેલી ચોક્કસ ઈજા પહોંચાડવાનો ઇરાદો રાખવો જોઈએ.આ ઘટક ભાગ્યે જ સીધા પુરાવા દ્વારા સાબિત થઈ શકે છે.અનિવાર્યપણે, તે કેસના સાબિત સંજોગોમાંથી તારણ કાઢવાની બાબત છે.અદાલતમાં ઉપયોગમાં લેવાતા હથિયારની પ્રકૃતિ, ઈજાગ્રસ્ત શરીરનો ભાગ, ઈજાની હદ, ઈજા પહોંચાડવા માટે ઉપયોગમાં લેવાતા બળની માત્રા, હુમલાની રીત, અગાઉના સંજોગો અને હુમલાના પરિચરને ધ્યાનમાં લેવું આવશ્યક છે.

(૯) હત્યાનો ઇરાદો એ એકમાત્ર હેતુ નથી જે ગુનાહિત હત્યાને હત્યા બનાવે છે.જો મૃત્યુ ખરેખર થયું હોય અને આવી ઈજા કે ઈજા પહોંચાડવાનો ઇરાદો ઈજા કે ઈજાઓના પરિણામે કૃત્ય અથવા કૃત્યો પરથી અનુમાન કરવામાં આવે તો પ્રકૃતિના સામાન્ય કારણમાં પૂરતી ઈજા કે ઈજા પહોંચાડવાનો ઇરાદો પણ દોષિત માનવવધને હત્યા બનાવે છે.

(૧૦) જ્યારે આરોપી દ્વારા કરવામાં આવેલી એક ઈજા પીડિતાના મૃત્યુમાં પરિણમે છે, ત્યારે સામાન્ય સિદ્ધાંત તરીકે, કોઈ નિષ્કર્ષ કાઢી શકાતો નથી કે આરોપીનો મૃત્યુનું કારણ બનવાનો ઈરાદો નહોતો અથવા તે ચોક્કસ ઈજા કે જેના પરિણામે પીડિતાનું મૃત્યુ થયું હતું. આરોપીનો દોષિત બનવાનો ઈરાદો હતો કે નહીં, તે હકીકતનો પ્રશ્ન છે જે દરેક કેસની હકીકતો પર નક્કી થવો જોઈએ.

(૧૧) જ્યાં ફરિયાદી પક્ષ સાબિત કરે છે કે આરોપીનો ઈરાદો કોઈ પણ વ્યક્તિનું મોત કરાવવાનો અથવા તેને શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાનો હતો અને ઈરાદાપૂર્વકની ઈજા કુદરતી રીતે મોત પહોંચાડવા માટે પૂરતી છે, તો પછી, જો તે એક પણ ઈજા પહોંચાડે છે જેના પરિણામે પીડિતાનું મૃત્યુ થાય છે, તો પણ ગુનો સંપૂર્ણપણે આઈપીસીની કલમ ૩૦૦ની ત્રીજી કલમ હેઠળ આવે છે, સિવાય કે એક અપવાદ લાગુ પડે.

(૧૨) પ્રશ્ન નક્કી કરવામાં, શું આરોપીને એવા કેસમાં દોષિત હેતુ અથવા દોષિત જ્ઞાન હતું કે જ્યાં તેના દ્વારા માત્ર એક જ ઈજા પહોંચાડવામાં આવે છે અને તે ઈજા કુદરતી રીતે મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પૂરતી છે, હકીકત એ છે કે આ કૃત્ય અચાનક લડાઈ અથવા ઝઘડામાં પૂર્વધારણા વિના કરવામાં આવે છે, અથવા સંજોગો એ વાજબી

ઠેરવે છે કે ઈજા આકસ્મિક અથવા અજાણતા હતી, અથવા તેણે માત્ર એક સરળ ઈજા કરવાનો ઈરાદો રાખ્યો હતો, તે દોષિત જ્ઞાનના અનુમાન તરફ દોરી જશે, અને આઈપીસીની કલમ ૩૦૪ ભાગ II હેઠળ ગુનો એક હશે.

૨૦. ઈજાની પ્રકૃતિ અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવા અને સંબંધિત પક્ષો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ દ્વારા રજૂ કરાયેલા નિવેદનો અને માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કાયદાને ધ્યાનમાં લેતા, અમારો અભિપ્રાય છે કે અજયપરી હિતેશપરી ગોસ્વામીની અપીલ વિચારણા પાત્ર છે અને અપીલ આંશિક રીતે મંજૂરીને પાત્ર છે.

૨૧. કાયદાના સારી રીતે સ્થાપિત સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં લેતા અને પુરાવાના અવલોકન પર, તે સ્પષ્ટ રીતે જોવા મળે છે કે ફરિયાદી પક્ષ વર્તમાન આરોપી સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપોને વાજબી શંકાની બહાર સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો છે.

૨૨. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, ૨૦૧૮ની ફોજદારી અપીલ નંબર ૧૨૦૮ને અંશતઃ મંજૂરી આપવામાં આવી છે. અપીલકર્તા-અજયપરી હિતેશપરીની ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૩ હેઠળની દોષિતતાને ભારતીય

દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૪ ભાગ ૨ હેઠળ બદલવામાં આવી છે.૨૦૧૫ના સેશન્સ કેસ નં.૨૨૯ માં રાજકોટ ખાતેના ત્રીજા વધારાના સેશન્સ જજ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા ૩૦.૦૪.૨૦૧૯ તારીખના ચુકાદા અને આદેશમાં આ હદ સુધી ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે.અપીલકર્તા પહેલેથી જ અંડર-ટ્રાયલ કેદી તરીકે નવ વર્ષની જેલની સજા ભોગવી ચૂક્યો છે, જે તેને મોકલ્યા મુજબ આપવામાં આવશે.અન્ય કોઈ કેસમાં જો જરૂરી ન હોય તો આરોપીઓને તાત્કાલિક મુક્ત કરવાનો આદેશ આપવામાં આવે છે.

જ્યાં સુધી ૨૦૧૯ની ફોજદારી અપીલ નંબર ૧૧૨૯નો સંબંધ છે, અપીલકર્તાઓ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા લાદવામાં આવેલી સજા અને સજાના સમયગાળામાંથી પસાર થઈ ચૂક્યા છે અને તેથી, તે માત્ર શૈક્ષણિક મુદ્દો છે.આ અપીલ ગુણદોષમાં ગયા વિના નિકાલ કરવામાં આવે છે.

રેકૉર્ડ અને કાર્યવાહી તરત જ સંબંધિત ટ્રાયલ કોર્ટમાં પરત મોકલવામાં આવે.

(ઇલેશ જે. વોરા, માનનીય ન્યાયમૂર્તી શ્રી)

(હેમન્ટ એમ. પ્રચ્છક, માનનીય ન્યાયમૂર્તી શ્રી)

વિષય:

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.